

PICTURA BLAD 4/06

TEEKENGENOOTSCHAP PICTURA DORDRECHT
DECEMBER 2006 | Losse verkoop € 2¹/₂

- 2 Jos Huntjens – De staat van Pictura: De Asbo
- 3 Foyer nieuwe stijl
- 4 Peter Marijnissen – column: Het had zo mooi kunnen zijn.
- 5 De 'Director's Lounge'
- 6 Peter Marijnissen – interview met Hilke Zoontjens
- 9 Tentoonstellings- en activiteitenagenda
- 10 Rabo-leden enthousiast over buitendag Pictura
- 11 Vierde Zaal krijgt z'n eerste exposant
- 12 Gert van Engelen – Zeldzame foto van Pictura's achtergevel
- 14 Frank Storm – Het beviel de hardcore-grafiekers in Pictura
- 16 Nieuwe werkende leden
- 18 Peter Marijnissen – De schatten van Pictura, deel 1: inleiding
- 20 Wim Huijser – Waaraan werkte C. Buddingh' in Pictura?
- 23 Boek Marita Staf in 2de druk
- 24 Gert van Engelen – Kunst in de Dordtse ziekenhuizen

Hilke Zoontjens: 'Ik houd van groot en veel en expressief'

Pag. 6

De staat van Pictura

De Asbo

De woorden “normen en waarden” hebben bij mij lange tijd de geur van dikke, doorgekookte spruitjes gehad, een smerige lucht waar je nooit aan went. Ik krijg deze woorden niet uit mijn strot. Helaas, na vier jaar JP, kan ik er niet meer om heen. Hij is er in geslaagd deze woorden door de strot van Nederland te drukken. Ze hebben de status van de woorden “insteek” of “doorcommuniceren” gekregen. Niemand weet precies wat een “insteek” is, maar ze gebruiken het wel allemaal; zo ook met “normen en waarden”. Wat is het en wat heeft Pictura er mee van doen?

In de *Volkskrant* van 15 november 2006 wordt gepoogd te beschrijven wat normen en waarden zijn en wordt een balans opgemaakt van vier jaar JP.

James Kennedy, een Amerikaan in Amsterdam en hoogleraar moderne geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam (UvA), analyseert de toestand. Normen en waarden, zo blijkt, betekent niets anders dan “je gedragen” en dat is iets wat we niet kunnen. In het gebrek daaraan zijn we kampioen. Wij Nederlanders zijn zelfs onbeleefd als we nuchter zijn, zo beweert de Britse schrijver Simon Kuper.

Nederland is overigens niet het enige land waar een groot deel van de bevolking zich niet weet te gedragen. Kennen wij in Nederland de Aso, in Engeland heet het equivalent van dit voorkomen de Asbo. Dit woord staat voor Anti Social Behaviour Order, een bevel van de rechtbank aan een Aso om iets wel of niet te doen. De Britse autoriteiten hebben de laatste jaren duizenden Asbo's uitgedeeld.

De ontvangers zijn mensen die zich niet gedragen, maar die ook weer niet de wet hebben overtreden. Ook de vrouw die de ziekenzorg overbelastte door herhaalde zelfmoordpogingen, kreeg een Asbo. Zou ze weer een poging doen, dan overtreedt ze de Asbo en kan ze worden opgesloten. Inmiddels is het woord ook de aanduiding geworden van de persoon die dergelijke bevelen krijgt, van een Aso dus.

Het beeld dat in de krant wordt opgeroepen, is niet erg bemoedigend. Meer dan 300 jaar geleden al, beschreef Sir William Temple de Nederlanders als nors en ongemanierd. In 1950

schijnt de VNG (Vereniging Nederlandse Gemeenten) een boekje te hebben uitgegeven waarin staat dat Nederlanders nog moeten leren een beetje rekening te houden met een ander (let wel, het was het decennium van het kleinburgerlijk fatsoen; van *De Avonden* van Reve).

Het gebrek aan gemeenschapszin kon je volgens de VNG overal zien, bijvoorbeeld aan de bestorming van treinen door een wachtende menigte. In 1985 schreef de Amerikaan Derek Philips, hoogleraar sociologie aan de UvA, dat Nederlanders berucht zijn om hun slechte manieren.

Toen was het dus ook al zo en nog steeds worstelt Nederland met de vraag hoe je Nederlanders kunt laten doen wat ze behoren te doen, ofwel naar JP: hoe brengen we ze weer normen en waarden bij?

De analyse van James Kennedy voor de huidige toestand is, dat het wegvallen van de oude vormen van sociale controle, wat (dit wegvallen) lang werd gezien als een vorm van emancipatie, er in heeft geresulteerd dat mensen zich niet langer geroepen voelen verantwoording af te leggen, en dat heeft weer geleid tot de hedendaagse hufterigheid. Oplossing: actief burgerschap, anders gezegd: deelnemen aan de samenleving en vrijwilligerswerk doen.

Actief burgerschap bevordert de verantwoordelijkheid, aldus Kennedy. Het volstaat niet om een tientje te geven aan Greenpeace, nee, Nederlanders behoren zich daarnaast actief in te zetten en vrijwilligerswerk te doen, een actief burger te zijn.

En aldus zijn we door de normen en waarden van JP toch bij Pictura aangeland! Vrijwilligerswerk is onderdeel van de normen en waarden discussie. Door vrijwilligerswerk doe je wat je behoort te doen.

Volgens het Sociaal Cultureel Planbureau doet, naar eigen zeggen, 26% van de bevolking iets voor de buurt, het land of de wereld. Mannen doen iets meer vrijwilligerswerk dan vrouwen en hoog opgeleiden doen twee of drie keer zo vaak iets dan laagopgeleiden.

Hoe zit dat met Picturaleden? Zijn zij Asbo's?

Jos Huntjens

Jos Huntjens vertrekt als voorzitter Pictura

Jos Huntjens treedt af als voorzitter van Teekengenootschap Pictura zodra hij een opvolger heeft gevonden. Hij heeft dit bevestigd tegenover het Picturablad.

Dordtenaar mr. J.C.A.M. Huntjens (1947), advocaat van beroep, werd vier jaar geleden, tijdens de ledenvergadering van 13 november 2002, benoemd tot voorzitter. Hij volgde Jan Stada op, die het voorzitterschap zestien jaar heeft bekleed.

Huntjens vindt vier jaar “een mooie tijd”, laat hij weten. Hij streeft er niet naar om het zo lang vol te houden als zijn voorganger. Dat lijkt hem “niet goed”, noch voor hemzelf noch voor Pictura, zegt hij. “Dat ik vind dat een ander het roer moet overnemen, is niet vreselijk, maar een zaak van gezonde doorstroming.”

Zolang Huntjens geen opvolger heeft gevonden, blijft hij aan. Overigens wil zijn terugtreden niet zeggen dat hij “niets meer voor Pictura zal doen”, verzekert hij. “Zo denk ik een nuttige rol te kunnen (blijven) spelen bij de fondswerwing.”

In een volgend Picturablad verschijnt een afscheidsinterview met Huntjens.

Barel en Kraayeveld exposeren in Gorkum

De Picturaleden Jan Barel en Ton Kraayeveld tonen, samen met acht andere kunstenaars, werk tijdens de jubileumtentoonstelling die in december en januari is te zien in de tien jaar oude expositieruimte De Pastorie in Gorkum. De galerie is alle zondagen in december geopend en op de eerste twee zondagen in januari, telkens van 13.00 tot 17.00 uur.

Tien jaar geleden verhuisden de Gorkumse kunstenaars Marja de Raadt en Niklas Anderberg naar de voormalige muziekschool in de Haarstraat. Zij begonnen daar hun galerie-werkzaamheden in wat 'Expositieruimte De Pastorie' ging heten. Oorspronkelijk wilden zij eigen werk te laten zien tijdens de lokale Culturele Route, die iedere tweede zondag van de maand is. Ook hadden zij het idee om naar Scandinavisch model ieder jaar een kersttentoonstelling te maken.

Maar al snel werd ook werk van gastkunstenaars getoond, speciaal in december.

Voor de jubileumtentoonstelling hebben zij een keuze gemaakt uit de kunstenaars die de afgelopen tien jaar in de Pastorie hebben geëxposeerd. Dat zijn behalve zichzelf P.H.van Acker, Jan Barel, Pontus Carle (F), Sjef Henderickx, Ton Kraayeveld, Evelyn Snoek en Klaus Zylla (D)(allen schilderijen en werk op papier) en Joke Burks (keramiek).

De Pastorie bevindt zich aan de Haarstraat 25.
Telefoon: 0183 63 58 90,
website: www.expositieruimtedepastorie.com

*Ton Kraayeveld,
'Dreamhouse'
(2006), olieverf op
doek, 26 x 40 cm*

De huidige functie wordt opgeheven, zo ontstaat een vrije ruimte voor de werkende leden van Pictura

Vanaf 2007: Foyer Nieuwe Stijl

Door een tekort aan animo is besloten om de exclusieve ledentoonstellingen in de foyer van Pictura in hun huidige vorm op te heffen. De foyer wordt als het ware een vrije ruimte binnen Pictura. Met ingang van 2007 kan hij door alle werkende leden worden gebruikt voor presentaties, lezingen, korte tentoonstellingen, bijeenkomsten, multimedia avonden, performances en nog zo veel meer.

De foyer is in combinatie met de sociëteit een ideale ruimte voor (kleine) bijeenkomsten. We willen stimuleren dat het veel meer een ontmoetingsruimte wordt voor leden en niet-leden. Om een en ander te faciliteren, komt er een grote leestafel, voorzien van de langverwachte computer met internetverbinding, vak- en dagbladen. Daarbij biedt de tafel ruimte waar je je documentatie neer kunt leggen en waar je een selectie kunstcatalogi en uitnodigingen ter inzage kunt aantreffen of achterlaten.

In de foyer zijn straks standaard een monitor met een dvd- en video-speler aanwezig voor ieders gebruik. Heb je een mooie documentaire opgenomen, een film of ander boeiend filmmateriaal, neem die dan gerust mee ter vertoning in de nieuwe foyer.

Met name voor de vrijdagavonden zijn wij op zoek naar leden die een avond in willen vullen. In het programma staat alvast de Director's Lounge geagendeerd (zie ook elders in dit blad) op iedere laatste vrijdagavond van de maand. In deze lounge worden korte kunstvideo's en films vertoond. Ook is er interesse getoond voor het draaien van experimentele plaatjes in combinatie met kunstfilms.

De Foyer Nieuwe Stijl is vooralsnog een experiment en de organisatie en planning moeten zichzelf nog uitwijzen. Heb je een idee of een voorstel, neem dan even contact op met het kantoor.

Derde Zaal: serieuze expositiezaal

Ledentoonstellingen, maar ook tentoonstellingen van niet-leden, met openingen, uitnodigingen en persberichten worden vanaf medio februari 2007 geprogrammeerd in de Derde Zaal. Leden kunnen daartoe een schriftelijk projectvoorstel indienen, dat ter goedkeuring wordt voorgelegd aan de tentoonstellingscommissie. Het initiatief tot het houden van de tentoonstelling blijft aldus bij de leden.

Katja Diallo

Het had zo mooi kunnen zijn

Het werd steeds erger, terwijl het zo prachtig begon. Ik vond het een verrassend initiatief van het Centrum voor Beeldende Kunst om op zijn website alle kunstwerken in de Dordtse openbare ruimte te laten zien, voorzien van kunsthistorische en feitelijke informatie. Met in gedachten het interview met Barbara Pennings in het vorige *Picturablاد* bezocht ik de site, benieuwd naar welke belletjes zouden gaan rinkelen bij welke werken.

Het zou handig zijn om van 'Kunst in de stad' een aparte site te maken, dacht ik toen ik nog niet wist dat hij zo heette en kleurenblind naar de openingspagina van het CBK staaarde. Dat duurde gelukkig maar even en al snel surfte ik opgewekt door de plaatjes en de

categorieën 'Kunstwerk', 'Wat is waar te zien', 'Opdracht' en 'Kunstenaar'.

Ach ja, de *Schapekoppen* van Cor van Gulik aan de Randweg, waarnaar je vooral niet moet kijken als je achter het stuur zit; de *Schaakbanken* van Cees de Visser waar ik nooit iemand zag schaken; Ton van Dalen's putjes in de Noordendijk die steeds geheimzinniger worden; het prachtige lichtobject van Jan van Munster in ons aller Pictura-gebouw. En dan natuurlijk al die fraaie, decoratieve of juist meer functionele toevoegingen aan en in schoolgebouwen die mij ten dele onbekend zijn, omdat ik doorgaans niks te zoeken heb in schoolgebouwen. En natuurlijk de oude getrouwen, de gebroeders De Witt op hun brug, Ary op zijn plein, Wichers in zijn park, Reinier Kennedy in zijn...

Ho, wacht even. Even terug. Bij de *Putjes in de dijk* hoort toch een boek? Het wordt in de tekst niet genoemd, terwijl het mij op zijn minst een aardige toevoeging aan het werk dunkt. En bij dat object van Van Munster wordt wel gerefereerd aan zijn expositie in Pictura, maar niet aan het project Stadspolders dat de directe aanleiding vormde. Dat project komt ook niet ter sprake bij Van Munster's lichtroute. Wel wordt de Commissie Stedelijk Leefmilieu genoemd, maar niet het project dat die commissie bedacht voor de wijk Stadspolders met naast de lichtroute ook werken van Piet Slegers en Ids Willemsma. De site is weliswaar nog niet volledig, maar in de lijst met alle te behandelen werken ontbreekt van Ids Willemsma ieder spoor.

Ik herinnerde me plotseling dat Barbara Pennings in het interview verklaarde dat de kunstwerken die uit de openbare ruimte zijn verwijderd – in een aantal gevallen een eufemisme voor vernietigd – ook niet op de site voorkomen, en vond dat op slag een stom idee. Die werken zitten nog steeds in een collectief geheugen en zijn het alleen al dáárom waard beschreven te worden, inclusief de reden

of aanleiding voor verwijdering.

Ik begon steeds meer te misen. Niet dat de teksten bij de plaatjes slecht zijn. De kunsthistorica van dienst kwijt zich netjes kunsthistorisch van haar taak. Onder het kopje 'Wat is waar te zien' volgt een formele, zogeheten iconografische beschrijving van het desbetreffende werk en bij 'Opdracht' staat een meer inhoudelijke, iconologische uitweiding in relatie met de opdrachtomschrijving, dat alles in heldere taal. Maar hoe zit het met de receptie, om in kunsthistorische termen te blijven?

Kunst in de openbare ruimte functioneert bij uitstek in een sociale omgeving. In de keuze voor een kunstwerk weerspiegelen zich de opvattingen van de opdrachtgever over kunst en haar openbare functie. Die opvattingen zijn op hun beurt gebaseerd op een combinatie van op dat moment heersende denkbeelden en een persoonlijk stempel. Naar dat alles wordt op de site hooguit gehint. Niets of nauwelijks iets over wisselend beleid, opvattingen en de wijze waarop de kunstwerken – soms niet zonder slag of stoot – door de Dordtse burgers zijn ontvangen.

Toen het eenmaal zo ver was, begon ik me zelfs aan de plaatjes te ergeren. Ze zijn scherp, recht voor zijn raap en goed uitgelicht, maar daar is dan ook alles mee gezegd. Ik wil tenminste ook een afbeelding van het werk in zijn omgeving, ik wil mensen zien, een trouwerij in de Kennedyzaal, auto's op de Randweg, wandelaars in het park, de hele Noordendijk, hangjongeren bij de gebroeders De Witt, het hele Scheffersplein vol en kinderen, heel veel kinderen in en rond al die scholen.

Dat zijn dan over tien jaar lekker gedateerde plaatjes die prachtig kunnen worden aangevuld, zodat we allemaal kunnen zien hoe kunst in de openbare ruimte steeds anders functioneert, of juist niet. En dat kan dan weer een rol spelen in het beleid. Of niet.

Peter Marijnissen

Gerhard Lentink, Maria/Medea, Spuihaven

Dit is Dordrechts nieuwste kunstwerk in de openbare ruimte, opgeleverd in september: een 'schreeuwend masker en een – luisterend oor' in het water van de Spuihaven. Het kunstwerk, een ontwerp van de Dordtse Gerhard Lentink, is een afscheidscadeau van het aangrenzende Waterschap Hollandse Delta aan de gemeente Dordrecht. Het waterschap verhuist in 2008 naar Ridderkerk.

Foto Fred van Rijen

Vanaf januari in de foyer maandelijks screenings van experimentele (video)films naar Berlijns voorbeeld

Pictura begint een club:

de Director's Lounge

Pictura begint in januari met de Director's Lounge, een serie maandelijks screenings van experimentele (video)films in de foyer. Het initiatief ertoe is genomen door Frans van Lent, zelf een videokunstenaar, die ermee hoopt te bereiken dat film liefhebbers en kunstenaars in ontspannen sfeer kijken naar en praten over deze kunstvorm. De screenings zijn elke laatste vrijdag van de maand en beginnen om 21 uur.

Het was tijdens zijn recente verblijf in Berlijn dat Van Lent, die er werkte in het Dordtse atelier in de *Kunstfabrik am Flutgraben*, kennismaakte met de Director's Lounge. 'Ik heb daar met veel instellingen en groepjes contact gezocht die te maken hebben met mijn werk', vertelt hij. 'Zo kwam ik op een avond in de Director's Lounge terecht, een soort huiskamer. Daar zaten mensen allemaal bier te drinken. In de loop van de avond begon er een screening, van een dvd die door leden van de Director's Lounge was samengesteld uit allerlei soorten filmmateriaal.'

Omnivoren

De Director's Lounge, ontdekte Van Lent, bestaat uit 'alleseters op het gebied van video en film, omnivoren die vooral geïnteresseerd zijn

in experimentele videofilms.' Tijdens de screening trakteerden de groepsleden elkaar op filmmateriaal dat van internet was gedownload, maar ook delen van kunstfilms. Anderhalf uur duurde de screening, die Van Lent nadrukkelijk geen vertoning wil noemen. 'Het aanbod was heel gevarieerd en uiteenlopend: korte filmpjes en fragmenten ervan.' Op zijn weblog, Berlijnblog geheten, schreef Van Lent na afloop – in staccato – een vrij onderkoeld verslag van zijn kennismaking met de Director's Lounge. 's Avonds naar een screening van de Director's Lounge in de Conciërge, een huiskamer in Friedrichshain', meldde hij op 3 oktober. 'Tijd gesproken met André Werner, organisator/filmer. Een programma met filmpjes gezien, waarin een homemovie van Man Ray en Meret Oppenheimer. Voornamelijk leuk doen voor de camera. Bij elkaar een mooie melange van heel uiteenlopende filmpjes. Ook een prachtige animatie van Saiman Chow.'

Kunst

In werkelijkheid was Van Lent begeistert. Het plan rijpte bij hem om in Dordrecht, in Pictura, precies zo'n Director's Lounge op te zetten. Met dezelfde bedoeling als het afgekeken Berlijnse voorbeeld: een ontmoetingsplaats zijn voor oprechte film liefhebbers en -kunstenaars. Van Lent: 'De screenings in Pictura zijn voor iedereen die belang stelt in videofilms, al richten we ons natuurlijk vooral op de werkende leden. Het gaat vaak niet allemaal over kunst, die films, maar ze zijn wel interessant voor kunstenaars.'

Over zichzelf schrijven de Berlijnse organisatoren van de Director's Lounge op hun website, in swingend Engels: 'Director's Lounge started as an experiment, a relaxed space for filmmakers, video artists and everybody interested in experimental forms of cinema and videoart, during The Berlin International Film Festival. Director's Lounge functioned as a

hideaway, a meeting point and also as a starting point for new creative collaborations. [...] Director's Lounge presented rare, experimental or simply unknown works which often don't fit into any category.'

Club

Dit is ongeveer ook wat Van Lent voor ogen staat. 'Een screening die zo kleinschalig en informeel is dat als vanzelf gesprekken over de vertoonde films ontstaan.' De keuze is gevallen op de foyer, die tegenwoordig een geheel vormt met de sociëteit. In deze ruimte moet die huiskamersfeer groeien die volgens Van Lent zo kenmerkend en essentieel is voor de Director's Lounge. De sociëteit gaat open om 20 uur, de screening start om 21 uur.

Maar waar haalt Van Lent het benodigde filmmateriaal vandaan?

'Voor een deel ga ik het zelf verzamelen, en daarvoor ga ik op onderzoek uit. Maar ik hoop ook dvd's te kunnen lenen uit Berlijn en ik hoop dat andere mensen films bijdragen.'

Bij de gedachte aan de eerste Dordtse screening wordt Van Lent zichtbaar enthousiast. 'Het is ontzettend prettig', weet hij, 'om dingen te bekijken die verschrikkelijk de moeite waard zijn. Daarnaast is het ook een kwestie van ontspannen. Het wordt vrij van pretentie, open. Gewoon leuk om te doen.' Hij rekent er een beetje op dat de Director's Lounge 'een clubgevoel' teweeg brengt. 'Wat een genootschap als Pictura bindt, is dat het allemaal kunstenaars zijn. Bij de screenings gaat het om creativiteit, iets wat alle werkende leden hebben. Ik hoop dat de Director Lounge de kunstenaars gaat binden die artistieke interesses op dit punt hebben. Geen elitaire club, maar een club die beeldhonger stilt.'

(GvE)

'Ik houd
van
en
en

Tekenen, schilderen, lesgeven, pril moederschap, projecten met kinderen: nieuwbakken Picturalid Hilke Zoontjens blaakt van de energie. En dan is er ook het theater dat nu op een laag pitje staat, maar altijd weer de kop kan opsteken. De 31-jarige Dordtse is terug van weggeweest en vertelt enthousiast over wat haar fascineert, over mooi en lelijk, over zoeken naar eigenheid. Een portret van een eigenzinnig kunstenares die graag de grenzen verkent en welbeschouwd helemaal niet zo nieuwbakken is.

“Vijf jaar geleden moest ik er niet aan denken om in Dordt te wonen”, zegt ze. “Ik vond het een vergrijsde stad met vergrijsde kunstenaars.” Maar sinds kort is Hilke Zoontjens terug in haar geboortestad. Althans, bijna. Ze heeft nog een atelier in Rotterdam, de stad waar ze heen trok toen ze in 1994 aan de academie-opleiding begon. “In het begin vond ik het niks, een kille stad, maar ik ben er van gaan houden. Rotterdam is net als New York een stad waar alles mogelijk is.”

De liefde bracht haar weer naar Dordt en met de vergrijzing bleek het reuze mee te vallen. Pictura vindt ze verrassend actief. Is ze daarom lid geworden? Ze kijkt verbaasd. “Toen ik vijftien was, ging ik modeltekenen bij Pictura. Eigenlijk is mijn kunstenaarschap daar begonnen, dus het lidmaatschap is vanzelfsprekend.”

Arrogant

“Ik was altijd met mijn handen bezig, altijd aan het tekenen en schilderen. Ik heb me aangemeld bij de Rietveld en de academies in Maastricht en Rotterdam, en ik kon op alle drie terecht. De Rietveld heb ik gelijk laten vallen, ik vond het daar te arrogant. Toen ging de keuze tussen Rotterdam en Maastricht. Die laatste vond ik te klassiek. Ik was toen een wilde kunstenares. Ik smeet met verf en maakte schilderijen waar overheen gelopen moest worden. Het ging om het

spontane. Iets was raak of helemaal niet. In Rotterdam werd ik met respect behandeld, dat vond ik prettig.”

De eigenzinnigheid waarmee Hilke Zoontjens in 1994 aan de opleiding begon, had ook haar keerzijde. Tekenen was en is nog steeds haar passie, maar op de academie koos ze ervoor om zoveel mogelijk disciplines te volgen. En dat werd haar niet altijd in dank afgenomen. “Ik deed performances en ik maakte monumentale kostuums, eigenlijk een soort beelden die je aan kon trekken. Ik zat vooral in het grensgebied tussen kunst en theater en dat viel toen slecht. Dat hoorde thuis in de jaren zestig en zeventig, hoewel er na mijn academietijd weer een hele opleving kwam en je in elke galerie performances zag.

“Ik houd van groot en veel en expressief. Daarin werd ik tegengewerkt. Ik dacht dat er vrijheid was op de academie, maar je moet de regeltjes snappen om te maken wat zij goed vinden. Die regeltjes waren nogal bekrompen. Het moest om de essentie gaan, het moest minimaal zijn, zo kal en sereen mogelijk. Je moet kijken wat een leerling drijft, maar dat gebeurde te weinig. De academie heb ik overigens wel heel erg benut. Ik was een van de weinigen van mijn jaar die de werkplaatsen helemaal hebben uitgespit. Juist van de werkplaatsmedewerkers heb ik veel technieken geleerd en materiaalkennis opgedaan.”

Gedesillusioneerd

Gezien haar ervaringen op de academie was het niet verwonderlijk dat Hilke Zoontjens na haar opleiding in 1998 het theater in rolde. Ze maakte straattheater en kleine producties en startte met een dansdocente de groep ‘Etcetera Mundi’. “Ik was gedesillusioneerd door de academie en wilde weg van het beeldende, hoewel het theater altijd wel op het randje zat. Het ging in de richting van performance en spektakel, zoals bij groepen als de Dogtroep. Dat waren mijn inspiratiebronnen.”

Hilke Zoontjens en de grensgebieden van de kunst

**groot
veel
expressief’**

Tijdens de turbulente theaterperiode volgde ze de opleiding CKV, culturele en kunstzinnige vorming. Ze liep stage op de deeltijdafdeling van de Rotterdamse academie en was daar docent tot de opleiding sloot in 2002. "Ik hield me net als in het theater en tijdens mijn eigen opleiding bezig met autonomie en samenwerking in de kunst en deed daar ook onderzoek naar. Er werd volgens mij te veel nadruk gelegd op het autonome van de kunstenaar.

"Ik scoorde een aantal propedeuse-leerlingen en gaf hen opdrachten om te kijken of een gezamenlijk kunstwerk ook goed kan zijn. Ik ontdekte dat je met samenwerking verder komt, dat het resultaat alle ideeën van unieke, autonome kunstenaars kan overstijgen. Er kwamen geen wereldwerken uit, maar er was een bepaalde magie om samen één schilderij te maken en dat werkte verrassend.

"Ik merkte dat ik op een gegeven moment toch weer zelf wilde gaan tekenen en schilderen. Dat kwam door de opdrachten die ik mijn leerlingen gaf, maar ook doordat in

de theatergroep andere ideeën ontstonden. Ik ben toen afgehaakt. Ik zit nog wel in een grensgebied, maar nu gaat het over de grens tussen mooi en lelijk en in het platte vlak. Die andere grens van theater en performance trekt me nog wel, maar daar heb je veel energie voor nodig, en een plek en een publiek. Dan moet je niet lesgeven."

Tronen

En dat is wat Hilke Zoontjens een deel van haar tijd doet. Zo geeft ze voor het CBK lessen op scholen, is ze jaarlijks betrokken bij het muziektheater voor verstandelijk gehandicapten en doet ze veel projecten voor het kunstencentrum VAK in Delft. Vooral over haar werk met kinderen kan ze enthousiast vertellen. "Wat ik een leuk project vond was 'Troontjes voor Amalia'. Kinderen tekenden tronen voor prinses Amalia en een aantal daarvan werd driedimensionaal uitgevoerd. Ik houd ervan om les te geven, maar het is altijd heel intensief en kost veel creativiteit. Misschien moet ik dat wat minder

gaan doen, want de balans slaat te ver door en ik heb zelf weer ontdekt waarom ik kunstenaar wilde worden."

Ze wijst op het werk dat aan de muur hangt, laat foto's van haar werk zien en pakt een paar kleine boekjes. "Dat zijn een soort getekende dagboekjes. Ik ben een echte tekenaar, ook in de schilderijen is de tekening belangrijk. Ik merk wel dat ik nu tekeningetjes maak waaraan ik langer werk. Dat is nieuw. Ik ben een snel mens, een project gaat tak tak tak en dan begint er weer wat anders. Maar dat begint te veranderen. Ik kan langer met iets bezig zijn, maar het thema is nog hetzelfde.

"Het begon ooit met modeltekenen en het gaat nog steeds om mensen. Je zou kunnen zeggen dat ik de mensen lelijk maak, maar op die manier vind ik ze juist mooi. De omgeving denkt er vaak anders over, maar ik vind dat algemene 'mooi' juist een valkuil. Dat zeg ik ook altijd tegen mijn leerlingen. Je hebt techniek en ervaring nodig, maar als je niet uitkijkt kom je terecht bij wat mooi wordt gevonden en raak je kwijt wat je zelf te vertellen hebt. En ik heb in de academietijd wel geleerd om tegen kritiek te kunnen."

Goochelaar

Als Hilke Zoontjens haar beeldende werk moet plaatsen, noemt ze strips, graffiti en de dichter/kunstenaar Lucebert. Een grote inspiratiebron is ook Georges Méliès, de fameuze Franse goochelaar die rond 1900 fantasievolle, absurdistische films begon te maken. "Die eerste filmpjes zijn fantastisch, vol met vreemde voorwerpen en gekke verhalen. Ik heb altijd iets gehad met voorwerpen die door ingrepen een andere betekenis krijgen. Ik houd van vreemde Beuys-achtige verzamelingen en dat vonden ze op de academie ook al niet interessant. Verder is theater sowieso een inspiratiebron en natuurlijk geldt dat ook voor kostuums, gekke dingen met mode. Ik weet nooit hoe dat allemaal samen komt. Er is altijd een periode waarin ik me afvraag waar ik mee bezig ben. Dan is het heel verschillend en hectisch, maar uiteindelijk komt het vanzelf weer samen in één project. Daarover maak ik me geen zorgen."

Gaat ze ook nog schrijven? "Hoe weet je dat?" zegt ze verbaasd. "Ik heb wel iets met woordspelletjes en ik heb ook veel geschreven, zowel in mijn werk als rond mijn werk. Ik gebruikte woorden en teksten, maar ik schrijf ook altijd over werken waarmee ik bezig ben geweest. Het grappige is dat je dan dingen ontdekt waar je tot dan toe niet aan hebt gedacht. Als ik aan het tekenen of schilderen ben gaat alles in een soort blur. Ik laat de boel gewoon ontstaan en sta niet stil bij wat ik aan het doen ben. Daarom ontdek ik van alles als ik erover ga schrijven. Wie weet komt daar ook wel weer wat uit. Het komt vanzelf." «

Hilke Zoontjens

06 42087433

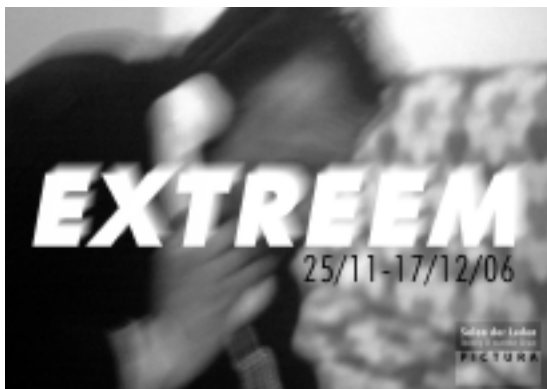
info@hilke.nl

www.hilke.nl

De Salon: geen middelmaat, maar de ruwe randjes

Nog tot en met zondag 17 december is in Pictura de Salon te bezichtigen, de jaarlijkse leden tentoonstelling. 64 Leden van Pictura tonen hun werk in alle tentoonstellingsruimten van Pictura. De Salon heeft dit keer als titel 'Extreem'. Volgens de tentoonstellingscommissie kan "dat op alles slaan, op het werk, maar ook op de kunstenaar en op zijn of haar standpunt. Geen middelmaat dus, maar de ruwe randjes."

De opzet van 'Extreem' is dezelfde als vorig jaar gold voor de 'Salon Anarchique'. Hierbij kregen de deelnemende kunstenaars één dag de tijd om hun bijdrage zélf te plaatsen, op te hangen of te installeren, op een zélf gekozen plek. "Blijkbaar", meldt de tentoonstellingscommissie, "was dit een groot succes. De leden waren erg tevreden met de uiteindelijke inrichting." Dit jaar konden de leden op zaterdag 25 november aan de slag met spijkers, hamers en boormachines.

Alle ruimten zijn dit keer beschikbaar: de Foyer, de hal, de Grote Zalen en de virtuele Vierde Zaal op de website van Pictura. Daarnaast is er als apart onderdeel van de Salon, in het kader van het

Rembrandt-programma, in de Derde Zaal uitsluitend grafisch werk te zien, met als titel 'Extreem Grafisch'.

[Op de website van Pictura worden vorige edities van de Salon kort besproken, alsook de kritiek die soms op de opzet ervan is geuit.]

Tentoonstellings- en activiteiten-agenda

Vanaf begin december zijn er in Pictura (onder voorbehoud van wijzigingen) de navolgende exposities en activiteiten:

tentoonstellingen

Grote Zaal, tot en met 24 januari 2007

Hulde van het Nageslagt, prenten uit de Rembrandtcollectie van Teekengenootschap Pictura (in samenwerking met Dordrechts Museum).

Grote Zaal, hal, Foyer, Vierde Zaal,

van 26 november tot en met 17 december
'Extreem', Salon der Leden, kunstwerken van 64 werkende leden.

Derde Zaal, van 26 november tot en met 17 december

'Extreem Grafisch', grafisch werk van Picturaleden.

Derde Zaal, 10 tot en met 24 januari 2007

'Meester en leerling', grafiek van Bouke Ylstra uit de collectie van Joop Gaertman en grafiek van Hans Andringa uit de collectie van Benjamin van den Bos.

Zondag 21 januari 15 uur

Een gesprek met... Hans Andringa en Bouke Ylstra.

Gespreksleider: Wes Westenburger.

verwacht in 2007!

10 maart t/m 9 april 2007

'Hard Edges, Sharp Bullets', schilderijen van Rinke Nijburg en Han Schuil.

Opening: 10 maart om 17 uur.

3 februari t/m 4 maart:

Alfred Eikelenboom, architectuur objecten

'1:een', met als gastcurator: Frank van der Salm.

activiteiten

Zondag 4 maart 2007: **KUNSTVEILING**, t.b.v. People in Action.

Exposities van leden

Galerie Lutz, Oude Delft 195, Delft, van 26 november tot en met 17 december: **Ballade van een twijfeljaar**, schilderijen en grafiek van **Hans Andringa**. open van do. tot en met zat. 13-18 uur, zo. 14-17 uur.

De Pastorie, Haarstraat 25, Gorinchem, zeven zondagen in december en januari:

Jubileumtentoonstelling van deze galerie, met werk van onder anderen **Jan Barel en Ton Kraayeveld**.

Open van 13-17 uur.

Rabo-leden enthousiast over buitendag Pictura

Ontmoetingen met Picturianen leveren onverwachte uitwisselingen op

De Rabobank, oud-sponsor, heeft net als Pictura een vereniging. Sinds de sponsoring organiseert Pictura exclusief voor de Rabo-leden diverse activiteiten. Gezien het succes is door beiden verenigingen

besloten deze activiteiten voor te zetten. Zo worden er onder begeleiding van enthousiaste Picturianen workshops modeltekenen, tekenen in de natuur en rondleidingen door tentoonstellingen georganiseerd.

Afgelopen najaar trokken we met de ME-bus als mobiele creacateringbar de Biesbosch in en tijdens de komende Salon der Leden geven een aantal kunstenaars weer een inleiding op hun werk. Zo'n 60 Rabo-leden hebben zich hiervoor al ingeschre-

ven! De interesse onder de Rabo-leden is hartverwarmend en voor beiden partijen levert het telkens weer onverwachte ontmoetingen en uitwisselingen op.

Hier een beeldverslag van de buitendag, die plaatsgreep op 6 september, met Henk van Dalen, Ad Koomans en Led Brand als inspirerende tekenleraren en Flop en Katja als charmante gastvrouwen. De foto's zijn van Jeanne van der Horst.

Verslag

In het *'Rabo Journaal'*, dat de Rabobank

Drechtsteden Midden-Noord in oktober paginagroot publiceerde in *De Stem van Dordrecht*, werd aldus verslag gedaan van de buitendag:

De natuur in met Pictura

Liefhebbers van tekenen en schilderen konden onlangs hun hart ophalen tijdens de buitendag van het Dordtse tekengenootschap Pictura. In het zonnetje, het schetspapier op schoot met de Biesbosch als decor... De deelnemers waren eensgezind in hun oordeel: dit is voor herhaling vatbaar!

Lid zijn van de Rabobank heeft zo zijn voordelen. Zo konden creatieve leden begin september intekenen op een dagje buitentekenen, georganiseerd door Pictura, dat wordt gesponsord door Rabobank Drechtsteden Midden-Noord. Joke Kentin was een van de deelnemers.

"Ik ga wel vaker naar activiteiten van Pictura", vertelt ze,

"maar dit was de eerste keer dat ik meedeed met een buitenactiviteit. Het is me heel goed bevallen. We trokken gezamenlijk de Biesbosch in, waar we koffie met een gebakje kregen. Vervolgens moesten we allemaal een mooie plek zoeken en konden we aan de slag. Je kon tips krijgen van professionals en na afloop werden de tekeningen stuk voor stuk besproken. Ik heb er zeker iets van opgestoken, maar het was vooral een heel gezellige middag. De tijd is omgevlogen. Ik vind het erg leuk dat onze Rabobank zo iets organiseert voor haar leden."

De dag eindigde met een hapje en een drankje. Het enthousiasme onder de deelnemers was volgens Joke groot. "We hopen allemaal dat er volgend jaar weer zo'n dag wordt georganiseerd!"

Katja Diallo

Pictura's virtuele expositieruimte voor webspecifieke kunst staat al bijna een jaar leeg

Vierde Zaal krijgt z'n eerste exposant

De Vierde Zaal, een virtuele presentatieruimte voor webspecifieke kunst, staat al bijna een jaar leeg. Niemand voelt zich klaarblijkelijk geroepen werk op te hangen in deze zaal, die te vinden is op Pictura's website en die ook alleen dáár bestaat. Om tentoonstellingscoördinator Jeanne van der Horst te citeren: "Die zaal loopt voor geen meter."

Hoe komt dat? Waarom blijven exposities almaar uit?

Frans van Lent, lid en in dit geval woordvoerder van de tentoonstellingscommissie, had heuglijk nieuws toen het Picturablاد bij hem kwam informeren naar het feilen van de Vierde Zaal: Michael Marwick gaat als allereerste de zaal in gebruik nemen.

DOOR GERT VAN ENGELEN

Het idee voor de 4de zaal is van Van Lent. Hij had in 2005 deelgenomen aan een webbiënnale, georganiseerd door het nationale museum in Istanbul. Tientallen kunstenaars uit alle werelddelen plaatsten digitaal samengesteld werk op een website, die voor dit doel het hele jaar door is opengehouden. Werk dat specifiek was bedoeld voor het world wide web, en zonder dat web ook niet kan functioneren.

De bijdrage van Van Lent was het geluidsbestand Synchronize, dat belangstellenden nog steeds kunnen binnenhalen vanaf zijn website: www.fransvanlent.nl. "De bedoeling van dat geluidsbestand is dat je er via je mp3-speler naar luistert, terwijl je loopt. Want dan hoor je de geluiden van mijn ademhaling en mijn voetstappen, die zijn opgenomen tijdens een wandeling. Het duurt tien minuten."

Opslag

In hetzelfde jaar was de tentoonstellingscommissie bezig in Pictura de Derde Zaal geschikt te maken en in te richten. Bij Van Lent viel het kwartje. "Ik dacht ineens: 'We hebben een website en straks een Derde Zaal, waarom beginnen we niet een Vierde Zaal die helemaal virtueel is?' Een webpagina dus die als tentoonstellingsruimte fungeert, en waar jij vrijelijk je werk kunt ophangen?"

Hij wist al gelijk dat Pictura de meest voorkomende vorm van virtuele exposities beslist moest zien te vermijden. Dat is: je werk fotograferen met een digitale camera, of scannen, en vervolgens dat werk tentoonstellen in de 4de zaal. Dat vond Van Lent een beetje gemakzuchtig. "In zo'n geval is de Vierde Zaal een documentatieopslagafdeling van kunstwerken die

elders te zien zijn. Dat is niet de bedoeling."

Hij wilde werk dat exclusief digitaal is, dat speciaal voor de website is gemaakt en uitsluitend in de Vierde Zaal is waar te nemen. "Dat is de enige vorm die goed is." Welbeschouwd wilde Van Lent de lijn van de webbiënnale consequent doortrekken.

'Webspecifieke kunst' heet zo iets met een treffende omschrijving. Hij bedoelt ermee: "Je maakt gebruik van de specifieke mogelijkheden die het web biedt. Zoals Flash, een computerprogramma voor animatiefilmpjes. Of streaming video, eigenlijk een soort internetvariant van de tv. Maar je kunt ook bijvoorbeeld de kleur van de webpagina voortdurend wijzigen, of in een werk dat in de Vierde Zaal hangt, steeds veranderingen aanbrengen. De mogelijkheden zijn legio."

Reserveren

Hans van Arkel, Pictura's webmaster, reserveerde vorig jaar op de website ruimte voor de Vierde Zaal, en meldde op de openingpagina het bestaan van deze presentatiezaal. Daarna wachtten hij en de tentoonstellingscommissie nieuwsgierig af. Dat doen ze nog steeds. Niemand reageerde.

Met opzet nodigde de tentoonstellingscommissie geen buitenstaander als eerste exposant uit. "Wij willen heel graag dat het begint met werk van een werkend lid van Pictura, als introductie van de Vierde Zaal. Niet iemand van buiten; dat is niet zo passend." Maar geen enkel werkend lid nam de moeite om werk aan te bieden voor de Vierde Zaal, ook Van Lent zelf niet. "Dat vind ik niet correct. Ik zou het wel willen en kunnen doen, maar ik ben lid van de tentoonstellingscommissie."

Het verbaast hem ook weer niet dat de werkende leden de virtuele zaal negeerden. "Om dit soort webspecifiek werk te kunnen maken, moet je op het web georiënteerd zijn. In ons ledenbestand zitten niet zoveel kunstenaars die dit kunnen. Een schilder of beeld-

houwer begint er niet zo gauw aan."

Première

Máár: de heersende lethargie gaat bestreden worden. Michael Markwick heeft een eerste werk voor de Vierde Zaal gemaakt, als zijn bijdrage aan de Salon, de jaarlijkse ledententoonstelling. Daarmee is deze ruimte na een jaar van leegstand ten langen leste in gebruik genomen. S de première. De tentoonstellingscommissie gaat verder collega-kunstenaars voortaan vragen om Markwick's voorbeeld te volgen. "Wat voor de Derde Zaal geldt, geldt nu ook voor de Vierde: wij zullen kunstenaars vragen om werk te maken voor de Vierde Zaal, maar de leden mogen ook zélf met een idee komen."

Dit betekent dat de virtuele exposities, net als de normale, ook een maand gaan duren, "al zullen de werken daarna nog op te zoeken zijn in het webarchief". Het betekent ook dat de exposities worden vermeld in de nieuwsbrief over aankomende tentoonstellingen, plus dat zij worden aangekondigd op de voorpagina van de website. De Vierde Zaal wordt een volwaardig onderdeel van het tentoonstellingsprogramma van Pictura. Op die manier hoopt de tentoonstellingscommissie eindelijk leden te lokken naar het virtuele vertrek. «

Selectie uit vijfduizend negatieven van **Henk Boshoven** gepubliceerd in boek over wegwijnend Dordrecht

Zeldzame foto van Pictura's achtergevel

DOOR GERT VAN ENGELEN

Zo vervallen, afgebladderd en wankel zag de achtergevel van het Picturagebouw aan de Voorstraat eruit in de jaren vijftig. Aan de voorzijde oogde het pand Oostenrijck, dat Pictura kocht op 5 september 1900 voor 11.687,28 gulden, nogal voornaam, maar de achterzijde had na de Tweede Wereldoorlog veel weg van een zeltogend krot. Pas in het voorjaar van 1988 kwam er het broodnodige, levensreddende herstel en hield het gebouw op te kieren, kleumen en lekken.

De foto is uitzonderlijk, omdat hij gemaakt is in een decennium dat de gemiddelde Nederlander nog niet over een camera beschikte. Tegenwoordig is zelfs niet eens meer een foto toestel nodig om beelden vast te kunnen leggen — een geavanceerd mobieltje volstaat —, maar in de jaren vijftig was dat nog gansch anders. Toen was een foto nog een bijzonderheid.

Wie dat beseft, realiseert zich ook meteen de historische waarde van de opname van de achtergevel. Want: waarom zou je je kostbare filmrolletje verschieten aan zoiets verlepts, zoiets saais en onbeduidends als de achtergevel van een pand? Wie doet zoiets? En wie bewaart zo'n foto dan ook nog eens dik vijftig jaar? Het antwoord op al deze vragen is: Henk Boshoven (1920). En zijn reden was: hij zoomde in op de achtergevel omdat het hem gevraagd was.

Verloederd

Henk Boshoven trad in 1946 in dienst bij de Gemeente Dordrecht en werd als bouwkundig tekenaar tewerk gesteld bij Bouw- en Woningtoezicht, later met Gemeentewerken

samengevoegd tot de dienst Openbare Werken en Volkshuisvesting. Vrij kort erna raakte Dordrecht in de band van een grootscheeps sanerings- en reconstructieplan, dat de behoorlijke verloederde binnenstad nieuw leven moest verschaffen. Forse ingrepen stonden te gebeuren: honderden onbewoonbare panden, talrijke gebouwen, zelfs complete buurten en zelfs straten, zouden grof gaan verdwijnen.

Boshoven kreeg de opdracht alles vast te leggen dat er nog was, voordat alles zou worden 'aangeraakt' door het drieste saneringsplan. Eerst met een Ciroflex, één van de eerste naoorlogse 6x6-camera's, later met een Rollycord, fotografeerde hij kaal en technisch objectief het geschonden gelaat van Dordrecht. *Voor later*. Duizenden foto's leverden dat stelselmatig sjouwen door de stad op, een verzameling die anno nu een regelrechte schatkamer is, historisch een parel van een collectie.

Collectie

Eind jaren negentig schonk Henk Boshoven, die in 1983 vervroegd met pensioen is gegaan, zo'n vijfduizend negatieven aan het Stadsarchief. Dat nam ze genadiglijk dankbaar in ontvangst. Het had onmiddellijk door dat de collectie-Boshoven, zoals de verzameling bekend kwam te staan, van eminent belang is: dit is het Dordrecht dat onomkeerbaar niet meer terug te roepen is. Boshoven had net op tijd geregistreerd wat definitief voorbij is. Hij had het nog, dat *ausradierde* Dordt, althans op negatief.

Dat uit deze collectie zou worden geput, lag voor de hand. Onlangs is het er ook van gekomen. De Dordtse journalist Wim van Wijk heeft bij uitgeverij Aprilis het fotoboek *Dordt op de schop* gepubliceerd, dat voor driekwart is geba-

seerd op Boshovens levenswerk. Op 168 pagina's zijn 185 zwart-wit foto's afgebeeld, vergezeld van feitelijk handzame bijschriften, die met elkaar een soms ontroerend, soms boosmakend beeld [Hoe kon de gemeente zulke onhygiënische, ongezonde en haveloze krotten in vredesnaam zo massaal zo lang laten staan?] geven van het Dordrecht in de jaren 1945 tot 1975, de jaren waarin veel op de schop ging.

Tweede druk

Het boek loopt, zoals dat dan heet, als een tiere-lier. Er is al een tweede druk besteld, een derde zit er misschien ook nog wel in. Dordrecht-fans vergapen zich nostalgisch en betreurd aan hun opgedoekte Dordrecht.

Pictura komt in dit boek, dat 18,50 euro kost, niet voor. Pictura is, immers ontstaan in 1774, evenzeer als de Dordtse binnenstad stokoud, maar heeft de saneringsperiode, waarin oude dingen makkelijk werden weggegooid, overleefd. Het is niet weggesaneerd, "het wachtte nog wel op renovatie", zoals Philip Kouwen in 1975 schreef in het jubileumboek *Tweehonderd jaar Pictura*.

Die opknappbeurt kwam er uiteindelijk in de jaren tachtig. De afgelebberte achtergevel werd duchtig onderhanden genomen, wat beslist

De achtergevel nu.

nodig was, maar hij verloor bij die gelegenheid zijn 'schilderachtige' aanzien, zoals monumenten na een restauratie soms "zijn vervreemd van hun verleden" (Kouwen).

Unieke foto

Voordat die renovatie toesloeg, maakte Henk Boshoven deze foto van de achtergevel, nog in 'originele' staat. Hij richtte zijn camera op het

Picturagebouw op een moment dat het volstrekt onbijzonder was, alleen maar om het vast te leggen, *alleen maar voor het geval dat*. Daaraan is het te danken dat deze unieke foto bestaat.

Pictura vroeg Boshoven, naar aanleiding van het boek 'Dordt op de schop', of hij in zijn werkzame jaren toevallig ook ooit Pictura had gefotografeerd. Dat had hij, herinnerde hij zich.

Speciaal voor het Picturablade begon hij bereidwillig te grasduinen in zijn negatieven, die inmiddels alle zijn gescand en op een serie dvd's geplaatst, en diepte deze foto op.

Behalve zeldzaam is de foto ook intrigerend: van welk atelierhoudend Picturalid zijn al die laboratoriumachtige flessen in het kozijn? «

Ze zijn alweer weg, de (ex)studenten van de Willem de Kooning Academie die zes weken achtereen de grafische werkplaats en de achterste expositieruimte van Pictura (de Derde Zaal) bevolkten.

Eén van hen is afgereisd naar Israël, een ander is bijna onderweg naar Japan. Ze zwermen

alweer uit, maar ze weten dat ze altijd weer welkom zijn.

Ana Arranz, Maartje van der Noort, Marcel van den Berg, Matthijs de Valk, Joost Kosir, Peter Franssen, Wes Westenburger en Wolf Hollaar waren het: acht studenten en afgestuurdens die als een groep jonge, hardkoo- grafiekers hun vakman- en vakvrouw- schap via de etsplaat van de pers

lieten komen. Hun samenwer- kingsproject had als titel 'Ets, druks & Rock 'n Roll' en was een onder- deel van een breed programma rondom het thema Rembrandt: meester en leerlingen, dat nog tot eind januari 2007 loopt.

De grafiek-afdeling van de Willem de Koning Grafiek doet het de laatste jaren toch al goed. Studenten vallen in de prijzen, zo

ook dit jaar weer: een 1e en 2e prijs bij de Allianz Grafiek Prijs 2006. Peter Franssen werd tweede en kon in de grafische werkplaats worden getraakteerd op gebak. Zelf bood hij champagne aan aan zijn aanwezige leraar, Picturalid Hans Andringa.

De deelnemers aan het werk zien, het ruiken aan de inkt, het bekijken van de concepten S dat

Het beviel de hardcore-grafiekers

meer. De presentatie is voorbij, die was van 21 oktober tot en met 19 november. Maar het bundeltje van zes kleine prenten dat zes van de acht groepsleden tijdens hun periode in Pictura lieten ontstaan, is gelukkig nog verkrijgbaar. Voor zestig euro kan het nog worden gekocht, van elk een.

We horen er vast nog vaker van, van deze nieuwe generatie

grafiekers. Ook in Pictura, dat ze goed beviel.

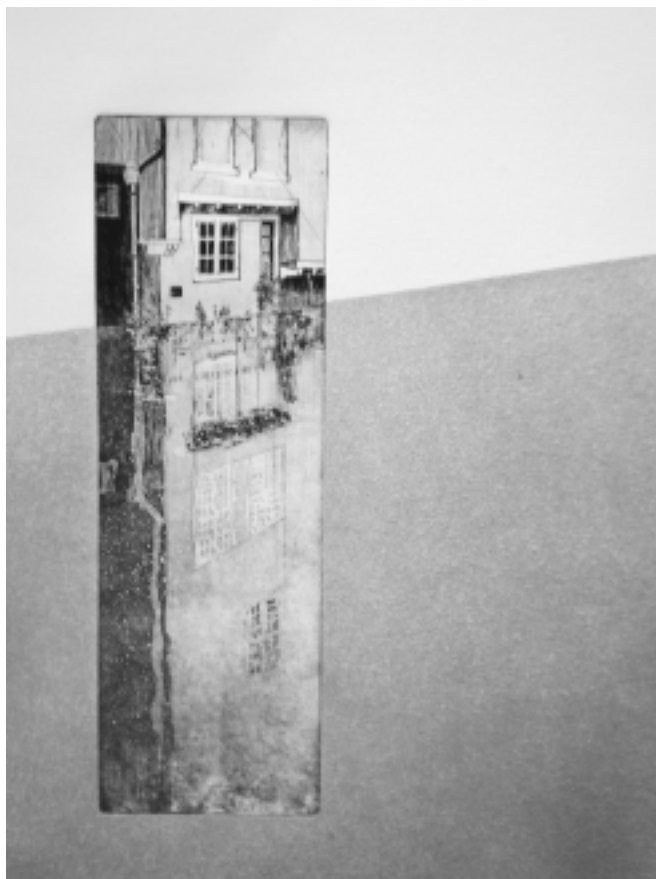
Nieuw in de werkplaats

In de grafische werkplaats is binnenkort de techniek beschikbaar voor het maken van polymeer-etsen. Een kleine ingreep in de douche en in de kleedkamer maakte dit mogelijk. Het heeft iets langer geduurd dan Pictura hoop-

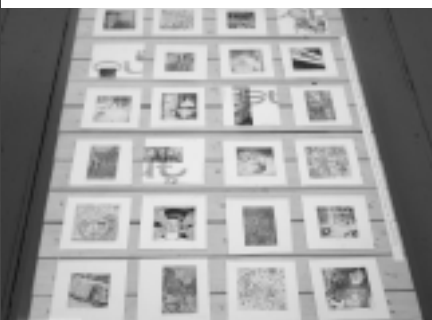
te. Dat komt door vertraging bij de invoer van het lichtgevoelige materiaal uit de VS. De douane had er meer tijd voor nodig. Maar in januari 2007 zal deze uitbreiding van mogelijkheden in de etstechniek naar verwachting in gebruik genomen kunnen worden.

Frank Storm

in Pictura

[Nagekomen bericht: **Peter Franssen** was uit 64 deelnemers genomineerd voor de **BAS Grafiek Prijs 2006**, en heeft inmiddels de eerste prijs gewonnen. Gefeliciteerd!]

Nieuw werkende Leiden

Anouk Griffioen

(28 oktober 1979, Enschede)

Woon- en atelieradres:

Van der Meydestraat 37a, 3039 TG Rotterdam.

06-25 27 05 83

info@anoukgriffioen.nl

www.anoukgriffioen.nl

Opleiding:

Willem de Kooning Academie, Rotterdam, 1998-2002 (diploma).

Specialisme:

Tekenen met gebruik van uiteenlopende materialen.

(Bij)baan:

Werkzaam in een galerie en docente aan de Willem de Kooning Academie, verschillende disciplines.

Omschrijving van het werk:

"Zes jaar geleden ben ik begonnen met het maken van uitsluitend tekeningen. Op mijn website is een impressie van die afgelopen jaren te zien, die regelmatig wordt aangevuld met nieuw werk. De voornaamste kenmerken zijn in die zes jaar gelijk gebleven. Mij wordt regelmatig gevraagd naar een verklaring voor mijn tekeningen. Het formuleren hiervan is niet aan mij besteed. Simpel gezegd weet ik niet waarom ik teken wat ik teken. In ieder geval zijn de tekeningen afbeeldingen van belichaamde gemoedstoestanden. Door onbekende, vaak vrouwelijke personages, uitgebeeld.

"Er is geen achtergrond of voorgrond, geen perspectief. De personages worden omringd door leeg papier of katoen. Iedere teke-

ning bevat niet meer dan het noodzakelijke. Het gebruik en de combinaties van de verschillende soorten tekenmateriaal fascineren mij. Door het tekenen geef ik mijzelf bloot. Door de keus te laten vallen op personages die voor mij onbekend zijn, kan ik afstand nemen van mijzelf. Voor mij zijn het als het ware ideaalbeelden.

"In mijn recente tekeningen verkeren de personages in een staat van afzondering, pijnlijke gedachten en een diepe slaap. Alsof er elk moment iets kan gebeuren om de gemoedstoestand te verstoren. De tekeningen zijn getekend met grafiet en houtskool. Het materiaal maakt het personage heel dun, bijna breekbaar. Het verleidt tot dichterbij komen."

P I C T U R A

Alex Meidam, hierna te noemen:

MeidamKleinjan

(16 April 1954, Delfzijl)

Woonadres:

Havenstraat 7, 3024 SE Rotterdam.

Atelieradres:

MK STUDIOS, Voorhaven 31, 3025

HC Rotterdam

010-42 56 277.

E-mailadressen en websites:

alexmeidam@chello.nl

mail@meidamkleinjan.com

www.meidam.com

www.meidamkleinjan.com.

Opleiding:

Willem de Kooning Academie, Rotterdam (tekenen, schilderen en design).

Specialisme:

Schilderen

(Bij)baan:

"Ik leid een onafhankelijk bestaan als beeldend kunstenaar. Verder geef ik masterclasses schilderen, een woensdagmiddag in de week, 20 x per jaar. Ook organiseer ik tentoonstellingen, zoals nu: ik exposeer een onbekende Rembrandt in onze MKStudio, met een onderzoek naar de echtheid van Rembrandt."

Omschrijving van het werk:

(Alex Meidam, dit ter toelichting, schildert samen met Hans Kleinjan (20 Mei 1958, Rotterdam) onder de naam 'MeidamKleinjan'. Als zodanig wil hij dan ook bij Pictura geregistreerd staan. Alleen Meidam heeft zich aangemeld, en is gebaloteerd, als nieuw werkend lid van Pictura. Over hun samenwerking

uit artistiek perspectief bijzonder. Het gelijktijdig schilderen aan een doek of meerdere doeken gaat verder dan een gewone 'quatre main' en wordt door hen verwoord als 'peinture intégrée simultanée'. Om dit begrip te duiden, is het beste direct hun website, www.meidamkleinjan.com, op te zoeken en naar het filmpje op hun homepage te gaan: Movie: MeidamKleinjan making Sparta portraits.

Het werk

"Alex Meidam en Hans Kleinjan schilderen portretten die niet alleen ons, maar ook zichzelf lijken te bespiegelen. Ongetwijfeld is hun schildertechniek een oorzaak van dit paradoxale effect: de kunstenaars brengen in het atelier tegelijkertijd verf aan op het schildersdoek. De daardoor opgewekte intensiteit stuwt de metamorfoses voort, zozeer dat de gezichten uiteindelijk in elkaar lijken over te vloeien.

"Maar de werkwijze is niet de enige reden. In de spetterende kleurenpracht en de speelse verwijzingen naar de geschiedenis van de portretkunst roepen deze schilderijen verloren gewaande beelden op. Daarbij worden onophoudelijk de kracht van kleur en vorm ingezet. Vele schilderstijlen en technieken meten in deze schilderijen hun krachten. Dat leidt tot beelden van karakteristieke personages: afschrikwekkend, eenzaam, vrolijk, verloren, spottend, ontroerend, grappig, duister en ja, fantoomachtig.

"Soms heel expliciet en soms zo vaag dat alleen de contouren van een schim getoond worden. De betekenis van Lost Phantom, verdwaald spook, droombeeld of hallucinatie lijkt hiermee in verband te staan. Meidam en Kleinjan ondernemen een zoektocht naar beelden die in letterlijke zin geestverschijningen zijn, maar die door hun dynamische kracht weer betekenis krijgen en daardoor getuigen van het verlies van hun spookachtigheid."

en over hun werk melden Meidam en Kleinjan:)

"Van kleins af aan heeft Alex Meidam zijn passie, schilderen met anderen te beleven, tot levensstijl gemaakt. Dit artistiek altruïsme is door Hans Kleinjan lange tijd met aandacht gevolgd. De daaruit ontstane vriendschap leidde vervolgens tot een samenwerking onder het adagium: "120 procent ervoor gaan, anders heeft het geen zin". De daaruit voortvloeiende moeilijkheden en tegenstand sublimeren tot een succesvolle samenwerking, is de ultieme uitdaging waar zij voor staan.

"Dit resulteert in de formule van 1+1=3, waarvan de uitkomsten in 'Making, Spotting en Trading' zijn te zien. Deze optelsom bevindt zich in de MK Studio's in het voormalige Henkespand aan de Voorhaven 31 in Delfshaven. Het is daar waar zij niet alleen samen kunst maken, maar ook door hen bijzondere gespotte kunst tonen. "De samenwerking van MeidamKleinjan is vooral ook van-

Mirjam Abraas

(19 oktober 1971)

Woon- en werkadres:

Sjoepevaart 8, 6436 CK
Amstenrade (Limburg).
046-44 24 638.

mirjam.abraas@xs4all.nl

Opleiding:

Grafische vormgeving, Eindhoven;
Academie Beeldende Kunsten St.
Joost, Breda (grafische kunsten
autonoom).

Specialisme:

Tekenen

(Bij)baan:

Een parttime baan van 2 dagen,
die niet met mijn werk als beel-
dend kunstenaar heeft te maken.

Omschrijving van het werk:

"Bomen zijn de inspiratiebron voor zeer minutieuze potloodtekeningen. Nadat de bomen zijn gefotografeerd, worden uit deze beelden details geselecteerd op basis van de lichtval en de bijzondere structuren. Deze details vormen de basis voor de bijna fotografisch lijkende potloodtekeningen. Door detaillering ontstaat er een vervreemding van het originele beeld. Er ontstaan werken waarin de bomen een landschap vormen."

Marianne Grootenboer

(voorheen Marianne Smits),

Woonadres:

Cargadoorskade 81, 3071 AW
Rotterdam.

Atelieradres:

Prins Hendrikstraat 5, 3071 LG
Rotterdam.

010-41 30 931 (privé)

010-41 49 559 (werk)

mariannegrootenboer@versatel.nl

Opleiding:

ABK, Rotterdam (part-time).

Specialisme:

Tekenen, schilderen en ruimtelijke
objecten

(Bij)baan:

Als auteur schrijf ik kinderboeken
die ik ook illustreer.

Omschrijving van het werk:

"Met een verleden van voorname-
lijk installaties, performances en
geënceneerde foto's, richt ik me
op dit moment meer op het
maken van tekeningen, schilderij-
en en ruimtelijke objecten."

Los van de Rembrandtcollectie heeft het Teekengenootschap nóg meer kunstbezit

De schatten van Pictura

Deel 1: inleiding tot een nieuwe serie

Jan Veth
Portret van mejuffrouw Wiederbruggen
 olieverf op paneel
 28 x 20 cm
 collectie Teekengenootschap Pictura

>
 anoniem
Staan mansmodel
 krijt
 56,6 x 45,4 cm
 collectie Teekengenootschap Pictura

Foto's Dordrechts Museum

Zoals inmiddels alom bekend bezit Pictura een grootse collectie Rembrandt-etsen. Minder bekend is de rest van de kunstcollectie die het genootschap in de loop der eeuwen heeft verzameld.

Oudere Picturianen herinneren zich nog de werken uit dat bezit die het gebouw sierden, en in de jubileumcatalogus uit 1975 staan verschillende tekeningen, prenten en schilderijen afgebeeld. Maar sinds de verzameling wordt beheerd door het Dordrechts Museum, blijft het voor iedereen gissen naar de precieze omvang.

Het Picturablاد is van plan elke keer een saillant werk uit het bezit in de schijnwerper te zetten. Deze eerste aflevering is een algemene inleiding, een eerste kennismaking met een interessante verzameling die groter is dan menigeen vermoedt.

DOOR PETER MARIJNISSEN

“Het teekenen is schoon en schenkt ons groot vermaak. ‘t Beoefenen dier kunst stel ik mij tot een taak.” Het gelegheidsrijmpje staat op een krijttekening uit 1852 van een ‘staand mans model’. De maker is anoniem, maar we weten in elk geval zeker dat hij lid was van Pictura, want hij deed met zijn schepping mee aan het zogeheten prijsteken.

Dankzij een legaat van mr. Pieter van den Santheuvel van Driel konden Picturianen vanaf 1800 tot 1901 eerst jaarlijks en daarna om de vijf jaar meedingen naar een prijs. Er werd getekend ‘naar gekleed model en naar pleister’, gipsen replica’s uit de klassieke oudheid, waarna de werken ‘door de directie’ werden beoordeeld en de beste in de prijzen vielen.

Het anonieme mansmodel

werd overigens volgens het opschrift niet bekroond, ondanks het rijmpje. De eerste prijs, een geldbedrag van 25 gulden, ging naar Cornelis Gips. De tweede prijs was een boek en werd gewonnen door Hendrik van Aardenne.

Aanleiding

De krijttekening is één van de maar liefst 304 tekeningen in het bezit van Pictura. Daartoe behoren bovendien nog zestien schilderijen en 126 prenten, de Rembrandt-verzameling niet meegerekend. Voormalig museumdirecteur Jup de Groot herinnert zich nog goed hoe de collectie in het Dordrechts Museum terecht kwam. “Dat was naar aanleiding van de expositie in 1975. Ik was net directeur van het museum en Pictura bestond het jaar daarvoor twee eeuwen en we

waren het erover eens dat het een goede gelegenheid was om het genootschap in het museum te laten zien.

“Ik weet nog dat het merendeel van het bezit in een kamer in Pictura lag opgeslagen. Maar er hingen ook tekeningen van J.C. Schotel in de gang en omdat de deur altijd open stond, waren die door het vocht aangetast. Toen ze in het museum waren, heb ik ze laten restaureren. En ik weet nog dat het portret dat Bolomey had geschilderd van Van den Santheuvel van Driel, op het atelier van Jaap Schlee hing.”

De bepaald niet gunstige omstandigheden waaronder de kunstwerken in Pictura werden bewaard, speelden zeker een rol in het besluit om de collectie naar het museum te verhuizen. Maar volgens Jup de Groot was dat niet het enige. “De collectie was ook kostbaarder geworden. Dat gold zeker voor verschillende schilderijen, maar ook voor het werk van Schotel, waarvoor steeds meer belangstelling bestond. Dan was er natuurlijk ook nog de Rembrandt-collectie. Daarmee ben ik eerst naar het Rijksprentenkabinet gegaan en later heeft Theo Laurentius het werk getaxeerd. Dat deed hij overigens voor niets, wat ik erg op prijs heb gesteld.”

Kamerscherf

Het bleef niet bij een verhuizing. Jaap Schlee en Philip Kouwen spanden zich in om de verzameling te rubriceren en in goede staat op te slaan. Er kwam een expositie met een fraaie catalogus, waarin voor het eerst iets van de rijke geschiedenis van Pictura naar buiten werd gebracht. En op haar beurt was de expositie weer aanleiding om nog meer werken uit het bezit aan het licht te brengen. Zo weet Jup de Groot nog goed hoe Daan Mühlhaus met een

kamerscherf op de proppen kwam.

Bijna het gehele kunstbezit van Pictura is inmiddels opgeslagen in het nieuwe Stadsdepot. Het is vooral een studiec collectie, die niet of nauwelijks in het museum te zien zal zijn. Tot de uitzonderingen behoren het bekende portret van Roland Larij, in 1901 geschilderd door Willy Sluiter, en het Portret van mejuffrouw Wiederbruggen van Jan Veth uit 1905. Dat prachtige schilderijtje past zo goed binnen de eigen museumcollectie, dat

de medewerkers soms vergeten dat het om een bruikleen van Pictura gaat.

Keuze

De keuze is nog niet gemaakt, maar het schilderij van Jan Veth maakt goede kans om een keer uitgebreid aan bod te komen in deze rubriek. Het behoort tot de juweeltjes van de Pictura-collectie die, net als de tekeningen van Schotel en de etsen van Rembrandt, de aandacht verdienen. Daarnaast herbergt de collec-

tie talrijke werken die curieus of anekdotisch genoeg zijn om ze uit de vergetelheid van het Stadsdepot te halen, zoals de eerste Picturiaanse modeltekening van Abraham van Strij, de vijftig fotografavures over Joseph Israëls en zijn kunst of het anonieme mansportret dat het ondanks het innemende rijmpje niet redde.

Het wordt een mooie serie, zo veel is zeker.«

Waarom werkte C. Buddingh'

Kees Buddingh' op zijn werkkamer in Pictura
(Foto's: Walter Nikkels)

Schrijver en uitgever Wim Huijser, woonachtig in het Gelderse IJzendoorn, kent het werk van Picturabewoner Cees Buddingh' van voor tot achter. Hij heeft er al verschillende boeken over laten verschijnen, en werkt nu aan Buddingh's biografie.

Maar eerder dan dat boek verschijnt volgend jaar een afzonderlijke publicatie over het beeldend kunstenaarschap van Buddingh'. Het Picturablاد wilde naar aanleiding daarvan weten: heeft Buddingh' in de jaren dat hij in Pictura woonde, toevallig ook kunst gemaakt?

Op dit punt moet Huijser 'ons' teleurstellen. "Hij maakte de zogenaamde kastjes en collages, begin jaren zeventig, thuis, aan de Bankastraat."

Maar waar werkte Buddingh's dan wel aan in Pictura? Heeft Huijser daar tijdens alle research belangwekkende gegevens over gevonden? Dat blijkt het geval. En op basis van zijn bevindingen schreef Wim Huijser exclusief voor het Picturablاد bijgaand artikel, een schets van wat Buddingh' in Pictura deed en hoe hij zijn verblijf daar ervoer.

DOOR WIM HUIJSER

Biograaf Wim Huijser publiceert in 2007 apart boekje over Buddingh's beeldend kunstenaarschap

in Teekengenootschap Pictura?

Onlangs kwam ik op één dag twee keer in gesprek over de tijd dat C.

Buddingh' (1918-1985) een werk-kamer had in Teekengenootschap Pictura.

Eerst bezocht ik 's morgens met de Dordtse uitgever Henk Verweerd de dichter Bergman in Den Haag. Wij bespraken met hem een mogelijke verzamelbundel van zijn overgebleven gedichten. Maar aan het begin van ons gesprek vertelde de inmiddels 85-jarige Bergman (pseudoniem voor A. Kok) uitvoerig over zijn relatie met de stad Dordrecht en C. Buddingh'. Deze laatste was hij nog altijd dankbaar voor het feit dat hij in 1975 zijn daarna beroemd geworden gedicht 'Reisbrief' in het door Buddingh' samengestelde boekenweekgeschenk *Bericht aan de reizigers* had opgenomen.

Tegelijkertijd zou hij hem nooit

vergeven dat er bij de overname van het gedicht in de tekst een tikfout was geslopen: 'behoorlijk' werd daardoor 'bekoorlijk'. Al veel eerder dan 1975 had hij Buddingh' ontmoet in Pictura, als hij op bezoek ging bij zijn vriend Philip Kouwen, met wie hij voor de oorlog op de kweekschool in Rotterdam had gezeten. In die tijd - de jaren '50 - werkte Buddingh' in Pictura samen met de tekenaar Otto Dicke aan hun gezamenlijke strip *Spekkie & Blekkie*, waarover straks meer.

Tv-opnamen

Diezelfde dag, 's avonds, hield ik met Bert den Boer een lezing over het thema Verlangen (waarover wij in het afgelopen jaar samen een interviewboek schreven) in de Dordtse bibliotheek. Onder de bezoekers was ook Henk van Dalen, met wie ik eveneens over

Buddingh's werkkamer kwam te spreken. Ik noteerde meteen Henks telefoonnummer in mijn boekje, omdat ik verwacht dat ik hem - werkend aan Buddingh's biografie - nog wel eens iets te vragen zal hebben. Er zijn overigens nog oude televisieopnamen waarin we Buddingh' vanaf Steegoversloot en Voorstraat naar Pictura zien lopen en daarna gestaag de trappen naar zijn werkkamer zien beklimmen.

Een tiental jaren terug liep ik zelf voor het eerst naar boven en was verbaasd dat de sfeer van het gebouw en dat trappenhuis zo goed bewaard zijn gebleven. Over het uiterlijk en innerlijk van het gebouw schreef Buddingh' in 1968 in een stuk voor *Het Nationale Kompas*:

'Ook al heeft de vreemdeling met gepaste bewondering het van zoveel goede smaak onzer voorou-

ders getuigende voorbeeld van zich opgenomen, wanneer hij door de brede deur naar binnen stapt of de veel smallere, ernaast gelegen 'artiesteningang' neemt, staat hem eigenlijk pas de grootste verrassing te wachten: vier etages vol onvervalste schildersromantiek uit een ver, maar hier eensklaps nog springlevend verleden. Marmeren gangen en trappen, dikke, bruineiken balken, houtbetimmeringen en sfeervolle overlopen - men waant zich, en niet zonder reden, een paar eeuwen terug, ook al klinkt er, wanneer Otto Dicke 'thuis' is, wel zachte radiomuziek.'

Schrijfwerk

Waar werkte Buddingh' tussen 1959 en 1968 aan, daar bovenin Pictura? In ieder geval nog niet aan de beeldende kunst in de vorm van de zogenaamde surrealistische kastjes en collages waarvoor hij

zich begin jaren '70 ging interesse- ren. Buddingh' zocht in de jaren '50 en '60 een werkkamer voor zijn schrijfwerk, de stukken voor kranten, de strip met Dicke en de vele vertalingen uit het Engels waarmee hij zijn brood verdiende.

Aanvankelijk was het gezin Buddingh' klein behuist in de Dordtse Bankastraat. Toen daar in de tweede helft van de jaren '50 ook nog twee jonge kinderen bij kwamen S Sacha en Wiebe S zocht Buddingh' een werkplek buitenshuis. Een tijdje heeft hij gewerkt in brugwachtershuisje bij de Leuvebrug S tegenwoordig transformatorhokje S waar een ANWB-bordje ons probeert wijs te maken dat Buddingh' er de Blauwbilgorgel schreef. Dat is niet zo, het oer-gorgelrijm schreef hij al in 1943 in het sanatorium in Soest, wel werkte hij er begin jaren '50 aan een vervolgreeks gorgelrijmen.

Maar het was niet alleen het werk om den broden waaraan Buddingh' in die jaren werkte, hij

Kees Buddingh' werkend aan zijn kastjes in de Bankastraat

(Foto: Willem Timmer)

beleefde in Pictura ook de jaren dat zijn poëzie tot volle ontwikkeling kwam. Hij moet er gewerkt hebben aan de bundels waarmee hij zijn naam nadrukkelijk vestigde: Zo is het dan ook nog weer eens een keer (1963) en Deze kant boven (1965) en het samen met zijn toenmalige Barbarber-vriend K. Schippers geschreven 128 vel schrijfpapier, want jaren na zijn overlijden werden bij het opruimen in Pictura nog allerlei handschriften en eerste versies gevonden van gedichten die in deze bundels voorkomen.

Maar in deze jaren werkte hij ook aan de inleiding tot de poëzie van Lucebert: *Eenvouds verlichte waters* (1960), zijn eerste literaire roman *Misbruik wordt gestraft* (1967), het bestiarium *Wil het bezoek afscheid nemen* (1968) en de *Lexicon der poëzie* (1968). Hij vestigde in die jaren ook zijn naam als bekende Nederlander met zijn optreden tijdens de dichtermanifestatie *Poëzie in Carré* in 1966.

Varkentje

Zoals gezegd: tussen 1955 en 1965 schreven C. Buddingh' en Otto Dicke de stripavonturen van *Spekkie & Blekkie*, over een oer-

Kees Buddingh' ergens in Pictura (Fotograaf onbekend).

Hollands varkentje en zijn vriendje, een negerjongetje. De strip verscheen dagelijks in de kranten die tot de zogenaamde 'sterke vier' behoorden: *De Rotterdammer*, het *Dordts Dagblad*, de *Leidsche Courant* en de *Haagse Courant*. In zijn tweede deel dagboeknotities kijkt Buddingh' terug op die periode:

'Zondagochtend (...) zijn de dagen weer opgehaald dat Otto en ik onze strip (*Spekkie & Blekkie*) maakten (...): dat hebben we zo'n

jaar of negen gedaan, tot Otto ziek werd en we allebei vonden dat het nu maar eens welletjes moest zijn. De directie wilde dat we minstens een maand voor waren en in het begin waren we dat ook. Maar geleidelijk kwam daar de klad in: werd het een week, toen een enkele dag en de laatste paar jaar werd het pas goed spannend: dan stond ik rond acht uur op, ging achter mijn schrijfmachine zitten, begon te tikken en als ik wist hoe de nieuwe aflevering zou worden, belde ik Otto, zei wat er op de drie tekeningetjes die hij maakte moest komen, typte mijn verhaaltje af en wachtte dan, met mijn jas al aan, op Otto in zijn snelle Ford Taunus: dan was het roefroef naar het station, waar een looper van het *Dordts Dagblad* stond die onze kopij meenam naar Rotterdam.

'En als we een minuutje (of meer) te laat waren, reed Otto door naar Rotterdam om de boel daar zelf af te leveren. Het is vaak op het nippertje geweest, maar in al die jaren hebben we bijna geen dag gemist, zelfs niet toen Otto twee weken voor de KLM naar Japan kon en er meer dan zes bleef: ik schreef dan een stuk of tien afleveringen, stuurde ze naar Otto in Tokio, die maakte de prentjes en zond die, met de teksten, naar Rotterdam, waar ze er elke dag keurig instonden. Het is erg jammer, vind ik nu, dat ik de verhalen nooit heb bewaard.'

Van die avonturen is er bijna twintig jaar nadat de strip was gestopt, ter gelegenheid van

Buddingh's 65ste verjaardag, slechts één in boekvorm verschenen: *Spekkie & Blekkie en de meewarige kruipers*. Naar eigen schatting schreef Buddingh' meer dan een miljoen woorden en tekende Otto Dicke meer dan achtduizend plaatjes daarbij.

Lekkage

Buddingh' had zijn werkkamer in Pictura naast die van Otto Dicke. In die tijd huisden er ook kunstenaars als Daan Mülhaus, Cor van Gulik, Toos Neger, Jaap Groen en Gerrit Kloens. Sommigen werkten er alleen, anderen woonden er ook. Met veel lekkage en half dichte schoorstenen was het pand nodig aan renovatie toe. Op 11 december 1967 schreef Buddingh' in zijn dagboek:

'Een afschuwelijke kou, de laatste dagen. Mijn werkkamer in Pictura is 's morgens als een ijskelder. En de schoorstenen zijn er zo gammel dat ik de kachel 's nachts niet durf laten doorbranden: je weet nooit wat er gebeuren kan. Het duurt uren eer het er een klein beetje redelijk van temperatuur is. En dan te bedenken, dat de eerste de beste jongste bediende 's morgens een heerlijk centraal verwarmd kantoor binnenstapt. Je moet af en toe wel wat overhebben voor het vrije beroep.'

Volgens Buddingh' kenden maar weinig Dordtenaren Pictura van binnen. Zo schreef hij in 1968: 'Voor verreweg de meesten van hen blijft Pictura een ietwat ongrijpbaar dubbelbegrip, iets dat met kunst te maken heeft en dat hen er ook bij schijnt te willen betrekken. Natuurlijk lopen ze er omheen – niet met een wijde boog (...), maar schichtig afwezig genoeg. Het zal toch wel niets voor hen wezen, denken ze degelijk-insulair.'

Vlooiën

In 1971, slechts een maand voordat hij zich gedurende een drietal jaren als beeldend kunstenaar zou ontpoppen en bij elkaar zo'n honderd kastjes, collages en objecten zou maken, leek het er nog even

op dat Buddingh' zou terugkeren naar Pictura.

In zijn dagboek van augustus schreef hij: 'Meteen na terugkomst van vakantie (...) gedacht waar ik naar toe zou kunnen. Pictura trok me niet meer zo aan (...). Nog wel een keertje teruggeweest om te kijken, maar het is geweldig vermiezerd: alles ziet er een tikje aggenebbisj uit; toen ik er half uur zat begon niet alleen Wicks grammofoon in de kamer rechtboven mij weer keiharde popmuziek af te geven, maar sprongen ook de eerste drie vlooiën, ooit in Pictura waargenomen, over mijn broek.'

Buddingh' vond daarna een periode onderdak in het Leprooshuis aan de Vriesestraat, dat toen dependance van het Stadsarchief was. Het maken van de kastjes – surrealistische voorstellingen gemaakt van sigarenkistjes, speelgoed, afval en alledaagse voorwerpen – hield Buddingh' in die jaren wel af van zijn literaire werk, maar hij trok er veel aandacht mee. Tentoonstellingen waren er niet alleen in het Dordrechts Museum, maar ook in het Paleis voor Schone Kunsten in Brussel, het Coopmanshuis in Franeker en verschillende galerieën in het land.

Na Buddingh's vertrek uit Pictura werd zijn kamer onder anderen gebruikt door Piet Hardenbol en weer later door beeldend kunstenaar Cees Schellenberg.

Een tentoonstelling van zijn kastjes en ander beeldend werk zou bij gelegenheid nog eens in Pictura gehouden moeten worden, want naast de biografie werk ik onder andere aan een speciaal boek over Buddingh's kastjesperiode. Dat zou de relatie tussen de schrijver en het Teekengenootschap weer op een bijzondere manier onder de aandacht brengen. Wie zal het zeggen? «

Boek Marita Staf in 2de druk

De verkoop van het boek *Bigma's Kleinkind, geschreven voor Picturalid Marita Staf, verloopt "zeer goed". Op bol.com, een bestelwebsite die zich de grootste mediawinkel van Nederland noemt, was het boek "in ieder geval al een paar keer uitverkocht", meldt Staf trots, maar inmiddels zijn er nieuwe boeken bijgedrukt. En op de bestsellerslijst van Gopher staat zij al weken op nummer 1.*

'*Bigma's Kleinkind*' gaat over het leven van de ter dood veroordeelde Ronnie W. Clark jr. In Florida's Death Row wacht hij al dertien jaar op de voltrekking van het vonnis. De onverbloemde biografie die Marita Staf over hem schreef, werd begin oktober gepresenteerd in Pictura.

Nepgevangene

Op de foto staat links Jitske Kingma van uitgeverij Gopher en in het midden Marita Staf, die angstvallig de ketting vasthoudt waarmee nepgevangene Hans Vos is geketend: Ronnie Clark was uiteraard helaas verhinderd. Vos is in werkelijkheid een Rotterdamse politieagent. "Zit Ronnie terecht in die cel?", vroeg hij zich af tijdens zijn korte toespraak. Om te antwoorden: "Lees het boek van een huiveringwekkend leven en bedenk zelf of Ronnie terecht in een van de meest uitzichtloze cellen zit. Een cel, waar zijn leven al is uitgewist en beëindigd voor hij ter dood is gebracht."

Het boek is inmiddels in verschillende kranten en tijdschriften gesignaleerd en besproken. Zo recenseerde Daan Bronkhorst in *Wordt vervolgd*, het maandblad van Amnesty International: "Alcohol, drugs, de pornoblaadjes die Ronnie als kind te lezen krijgt van oma Bigma, schiet- en steekpartijen, de draaideur van de gevangenis S het wordt allemaal ruw en rauw opgediend, afgewisseld met songteksten en brieven uit en naar de gevangenis. Juist omdat alles zo zonder opsmuk is opgeschreven, bijna als een knipselmap, is de integriteit van het verhaal overtuigend." «

Foto Fred van Rijen

Johan Beijerman, lid van de kunstcommissie van het Albert Schweitzerziekenhuis, over het fenomeen kunst in het ziekenhuis

‘Een woonkamer zonder plaatjes leeft ook niet’

Soms kom je kunst tegen op plekken waar je liever niet wilt zijn. In het ziekenhuis bijvoorbeeld. In de gangen, wachtkamers en hallen valt volop afwisselende kunst te zien, die je normaal, in de galerie of aan de wanden van het museum, grotelijks waardeert, maar nu even niet. Of je nu patiënt bent of ziekenbezoeker, bóvenal wil je gewoonlijk zo snel mogelijk naar huis, weg uit dat nare gebouw. In een ziekenhuis geniet je niet onbevangen van kunst. Tenzij je er personeelslid bent, maar dan wordt al die kunst op den duur een blinde vlek: je hebt wel wat anders te doen dan telkens aandachtig langs alle kunst te lopen.

Toch zijn er talrijke ziekenhuizen in Nederland die consequent professionele kunst exposeren en soms aankopen. Om hun publieke ruimtes aan te kleden, dat vooral, maar ook om de zinnen te strelen van al die mensen die er noodgedwongen kort of lang verblijven. Het Dordtse Albert Schweitzerziekenhuis heeft zelfs een heuse kunstcommissie, die bepaalt wat er in zijn vier vestigingen wordt aangeboden. Niet altijd was kwaliteit daar de maatstaf; er is een periode geweest dat amateurs ruimhartig werden verwelkomd. Maar dat is voorbij.

De kunstcommissie is opgericht in 1985, in het toenmalige Gemeenteziekenhuis aan de Bankastraat. Eén van de personen uit die beginperiode is Johan Beijerman (1940). Hij is weliswaar gepensioneerd, maar nog altijd lid van de kunstcommissie. “Bruggehoofd” zijnde tussen historie en heden, fungeert hij daarom als woordvoerder voor dit artikel S dat handelt over het fenomeen kunst in het ziekenhuis. Wat is het beleid? Wie kiest welke kunst? En: is er ook een raakvlak met Pictura?

DOOR GERT VAN ENGELEN

In de nette echtelijke woning aan de Van Baerlestraat is het weldadig stil en Johan Beijerman, grijze haren boven een zachtrode trui en zwarte broek, zit er onthaast bij. Hij oogt en gedraagt zich als een prototypische *pensionado*, en dat is ook niet verwonderlijk: zes jaar geleden alweer, op 1 januari 2000, ging hij met prepensioen, inmiddels is hij volledig gepensioneerd.

Het toont zich. Hij lijkt alle tijd van de wereld te hebben. Dat zal in zijn werkzame jaren anders zijn geweest. Beijerman begon in 1973 in het Gemeenteziekenhuis als hoofd algemene dienst, een titel die conform de tijdgeest taalkundig veranderde in hoofd civiele dienst en later in hoofd facilitaire dienst. Dat is geen baan waarin zich een spinrag van saaiheid kan vormen, want in dat dag en nacht doordraaiende gebouwencomplex ben jij zo’n beetje het manusje van alles.

In ieder geval had Beijerman zich in zijn functie te bekommeren om de aanblik van de lange, stille ziekenhuisgangen. Het was halverwege de jaren zeventig dat hij de directie voorstelde om daar wandversiering aan te brengen, in de vorm van kunst.

Waarom kunst?

“Dat was mijn eerste opwelling. Ik ben thuis opgegroeid met kunst aan de muur. Ik redeneerde: Net als thuis kun je ook de gangen in een ziekenhuis met kunst aankleden. En dan niet met de betraande zigeunerin, maar met kwalitatieve kunst. Als het even kan, vond ik, hang dan echt werk op. Met als enige restrictie dat de kunst communiceert. In een ziekenhuis moet je geen kunst ophangen die confronteert.”

Huiverig

Zijn voorstel, hoe voorzichtig ook gebracht, ontregelde de directeuren dr. J. Bok en S.G. Duursma enigszins. Ze waren er huiverig voor. Kunst was in die tijd zeker geen gemeengoed in een ziekenhuis. Beijerman: “Ze vonden ‘t bedreigend. Ze vroegen zich af: ‘Hoe breng je nou kunst in een ziekenhuis die iedereen aanspreekt? Er komen hier zoveel verschillende mensen. Van hoog- tot laaggeschoold. Mensen die van Rembrandt houden of Karel Appel of van alles er tussenin. Wat moet je ophangen?’ Daar kwam de directie niet uit. Ze zei, zonder dat er lang over gediscussieerd is: ‘Op dit moment zijn we er nog niet rijp voor.’ Wat natuurlijk meespeelde, was dat ‘t geld kostte. Waar moest dat vandaan komen?, zeiden ze. Het gaat altijd ten koste van de zorg.”

Het idee werd afgewezen, maar daarmee was het niet uit Beijermans hoofd verbannen. Nog steeds wilde hij de steriele, lange, hoge gangen verlevendigen. Hij kwam eind jaren zeventig met een ander plan, dat bescheidener was, minder hoog gegrepen: luchtfoto’s van KLM Aerocarto. Dat kon ermee door.

Dertien foto’s liet het Gemeenteziekenhuis maken, van de verschillende Dordtse stadswijken S van “wat er stond en nog in ontwikkeling was.” Ze werden opgeblazen tot het formaat 1,5 bij 1 meter en keurig opgehangen in de gangen. De foto’s waren meteen succesvol, herinnert Beijerman zich. “Mobiële patiënten gingen ze bekijken. Ze wilden zien hoe Dordt er vanuit de lucht uitzag en probeerden uit te vinden waar ze woonden. Er gebeurde iets. En zo ontstond in het ziekenhuis langzaam een begin van acceptatie, van: je kunt best wat aan de muur hangen. Maar ‘t was nog steeds geen kunst.”

Jubileum

De jaren tachtig braken aan en zoetjesaan verloren de luchtfoto’s hun magie. Beijerman: “We raakten er op uitgekeken, staf én patiënten. Die zandbak Sterrenburg ken ik nou wel en dat drie-rivierenpunt boeit me

*Kunstcommissielid Johan Beijerman
op de 'marmere loper van Tutzina
(1% regeling, dec 1989) in de hal van
het Albert Schweitzerziekenhuis
locatie Amstelveen*

niet meer. Er groeide behoefte aan iets anders aan de muur. Maar wát? En hoe dóe je dat dan? Onderling discussieerden we er over, maar nog steeds waren we een beetje bang voor kunst. Want wie bepaalt wat? vroegen we ons af. En hoe kom je aan kunst? En hoe wordt het betaald?"

Nog werd de grote stap niet gezet. "We hebben toen een poosje gehad dat we posters aan de muur hingen. Daarmee speelden we op *safe*."

Pas in de aanloop naar de viering van het 700-jarig bestaan van het Gemeenteziekenhuis, in 1985, kreeg kunst een serieuze kans. Het jubileumjaar was aanleiding voor allerlei activiteiten. Verpleegkundig materiaal uit voorgaande eeuwen zou bijvoorbeeld plechtig worden tentoongesteld. Beijerman pleitte ervoor om in één moeite door ook de aankleding van het ziekenhuis, en dan vooral de publieke ruimten, met kunst te veranderen.

Dit keer stemde de directie toe. In hetzelfde jaar nog werd de kunstcommissie opgericht. De leden ervan werden gerekruteerd uit de organisatie. Uiteindelijk ontstond een commissie van zeven mannen en vrouwen, onder wie Beijerman. "Wij bedachten dat het misschien strategisch slim was om een buitenstaander voorzitter te maken. Zo kwamen we terecht bij (wijlen) Jan Donker Duyvis, de directeur van Dupont de Nemours."

Geén van de commissieleden was thuis in de Dordtse kunstwereld, met uitzondering van (wijlen) Fernanda Kloens, secretaresse van de medische staf en afkomstig uit het Dordtse kunstenaarsgeslacht Kloens. Zij werd de *trait d'union*.

Wisselexposities

Vanaf de start stond de commissie dit voor ogen: wisselexposities van werk van Dordtse kunstenaars die om de twee maanden werden vernieuwd. "Zij hingen twee maanden gratis bij ons in huis en mochten hun werk verkopen aan belangstellenden. Wie wat kocht, liet er een sticker op plakken en na afloop van de tentoonstelling werd er afgerekend." (Het is ook voorgekomen dat Dordtse kunstenaars werd gevraagd om kunstwerken "semi-permanent" uit te lenen, voor de duur van zo'n twee jaar. Dat is in zo'n 5 à 6 gevallen gebeurd.)

De exposities gingen vergezeld van een echte vernissage. "Wij stuurden uitnodigingen naar kennissen van de kunstenaar en naar zakenrela-

ties van ons. We probeerden een opener te krijgen die iets over de kunstenaar vertelde, en een drankje erbij."

Daarnaast hield het jonge kunstbeleid in dat het ziekenhuis van de exposerende kunstenaar één of twee werken kocht. "Dat was afhankelijk van hun prijzen en ons budget, en wij hadden een klein budget." De aangekochte werken werden opgehangen op "plekken waar we *niet* exposeerden, in de gangen en wachtkamers." In de praktijk kwam de kunstcommissie eigenlijk vanaf het begin uit op zes exposities per jaar, en dat heeft zij twintig jaar "vrij consequent volgehouden", stelt Beijerman.

In die tijd legde zij zo een indrukwekkende collectie aan, van zo'n driehonderd kunstwerken.

Beijerman schat dat 65 tot 70 procent van de aangekochte werken Dordts is, en dáárvan is het merendeel gemaakt door werkende leden van Pictura. Zo eigenaardig is dat niet, beduidt hij, want vrijwel alle Dordtse kunstenaars zijn immers Pictura toegedaan. Op tafel heeft hij de ledenlijst van Pictura liggen, opgevist uit de website van het genootschap. Hij laat de verslaggever de aangevinkte namen zien van kunstenaars van wie het ziekenhuis werk heeft gekocht (zie kader).

Allesoverheersende indruk: tientallen Picturianen hebben in de afgelopen decennia geëxposeerd in het ziekenhuis en dan ontbreken op de lijst nog namen van vele overleden of vertrokken oud-leden.

De verzameling is niet exclusief Dordts. Volgens Beijerman komen de resterende werken van kunstenaars uit de regio of andere delen van het land. Zelfs bevinden zich er enkele Engelse werken onder. "Tijdens een uitwisselingsprogramma met partnerstad Hastings", licht Beijerman toe, "hebben we Engelse kunstenaars naar Dordrecht gehaald om bij ons te exposeren. Daardoor bezitten we enkele werken van Britse kunstenaars."

Vervlakking

De kunstcommissie heeft lang de stelregel kunnen hanteren dat in het ziekenhuis alleen professionele kunst wordt getoond. Maar door fusies kwam daar in de jaren negentig tijdelijk de klad in. Johan Beijerman geeft het ronduit toe, alsook dat hij er bijzat en aan de vervlakking meewerkte.

Aanvankelijk leek de kunstcommissie baat te hebben bij die fusies, vertelt hij. Dat was zeker het geval bij de fusie in 1986 tussen de gemeenteziekenhuizen van Dordrecht en Sliedrecht. Dit samengaan leidde in 1990 tot nieuwbouw: het Merwedeziekenhuis, dat tegenover het Combibad kwam te staan. Het ziekenhuis aan de Bankastraat werd resoluut gesloopt. Het Sliedrechts gebouw bleef intact, maar werd omgevormd tot een poliklinisch behandelcentrum, verbonden aan het Merwedeziekenhuis.

"De kunstcommissie kreeg een geweldige impuls door die nieuwbouw", vertelt Beijerman. "We profiteerden van een erkend bewustzijn. Ik bedoel daarmee: wat eerst huiver veroorzaakte, was nu vanzelfsprekend. S namelijk dat een ziekenhuis een prettig verblijfsklimaat hoort te hebben, en daartoe aangekleed moet worden met kunst. Een woonkamer zonder plaatjes aan de muur leeft niet, en een ziekenhuis is gewoon net als thuis."

Dit inzicht versterkte de positie van de kunstcommissie. Van aanhangsel veranderde zij in een essentieel onderdeel van de organisatie.

Maar de nieuwbouw bracht meer. Beijerman: "Je krijgt cadeautjes. Dat hoort bij de opening van een nieuw gebouw. Wij hebben als commissie de bouwpartners gevraagd S de aannemers, de inrichters, de installateurs, de loodgieters S om geen fles wijn te geven, maar kunst. Dat hebben ze gedaan. Daardoor kregen we aardige kunstwerken in ons bezit, soms series, soms enkelvoudige kunstwerken, niet altijd van Dordtenaren."

En uiteraard gold voor de nieuwbouw de percentageregeling: de begroting van een gemeentelijk bouwwerk wordt met 1% verhoogd ten behoeve van een kunstwerk. Ook dat leverde kunstwerken op. "Van het

Werk van Karla Kaper

Schilderij ('Stier van Potter') van Bas Kloens

geld hebben wij in de binnentuin drie monolieten van Sjoerd Buisman kunnen plaatsen. En hebben we het middelgedeelte van de centrale hal kunnen laten uitvoeren in contrasterende granietsoorten, waarin zeven geometrische figuren zijn verwerkt, ontworpen door de Duitse kunstenaar Tutzina."

Tweede fusie

Tot zover was er niets aan de hand. Maar op 1 januari 1999 volgde een tweede fusie, nu tussen het Merwedeziekenhuis en het Drechtstedenziekenhuis. (Het Drechtstedenziekenhuis was het gevolg van een samengaan in de jaren tachtig van het Dordtse RK-ziekenhuis (RKZ) aan de Houwtuinen en het Refaja-ziekenhuis aan het Van der Steenhovenplein in Wielwijk. Het RKZ ging tegen de vlakte en werd vervangen door nieuwbouw aan de Langeweg in Zwijndrecht.)

In de nieuwe constructie heette het Merwedeziekenhuis ineens Albert

Schweitzerziekenhuis, locatie Dordwijk, een verwarrend en ondoordacht gegoochel met namen waarvan de meeste Dordtenaren nog steeds niet bekomen zijn. Voor de volledigheid: het voormalige Refaja moet thans worden aangeduid als Albert Schweitzerziekenhuis, locatie Amstelveen. En de locaties in Zwijndrecht en Sliedrecht worden aangeduid met de plaatsnaam.

De kunstcommissie, herneemt Beijerman na deze uitleg, deinde mee op de golven van deze fusies. Ze bleef bestaan; haar werkterrein werd zelfs groter. "Nu is er één kunstcommissie, die verantwoordelijk is voor alle vier locaties: Zwijndrecht, Sliedrecht, Amstelveen en Dordwijk." Voor het meegeefuseerde personeel van het Gemeenteziekenhuis in Dordrecht veranderde daarmee niets; die waren een kunstcommissie gewend. In het Refaja en het RKZ hield men wel exposities, maar verzamelde men niet.

Beijerman zegt over de huidige kunstcommissie: "Het is een officiële commissie met een klein, eigen budget. Nog steeds worden exposities georganiseerd, en zo mogelijk wordt werk aangeschaft. De commissie heeft een bedding in de organisatie gekregen, haar erkenning ligt vast. Maar, afgezet tegen de schaalgrootte van het totale Albert Schweitzerziekenhuis, is haar budget *te bescheiden om op al die locaties een gezichtsbepalende bijdrage te leveren.*"

Dit zijn ze

De kunstcommissie van het Albert Schweitzerziekenhuis heeft in de afgelopen 21 jaar van vele tientallen Picturaleden werk gekocht. Johan Beijerman streepte deze namen aan op de ledenlijst:

Koos Aarts, Klaashenk Blonk, Cees Boer, Marijke Bonte, Dini Borst, Lou Ten Bosch, Led Brand, Henk van Dalen, Otto Dicke, Cor van Dorp, Cees van Dijk, Ron Genisse, Diana van Hal, Hennie van Ham, Maria Hendriks, Helen Hietbrink, R.J. van 't Hoff, René de Jong, Karla Kaper, Carla Kleinpaste, Ad Koomans, Barbara Kruij, Wim Kunnen, Evert van Lopik, Membrandt, Jaap Nederlof, Moniek Polak, Anna Pool, Cees Schellenberg, Jaap Schlee, Marita Staf, Ada van de Vijver, Ab Vroegindewey, Menno van der Weerd, Bouke Ylstra en Antoon Winkel.

Kwaliteit

Welke criteria gelden tegenwoordig voor de exposities? Waar wordt op gelet?

Beijerman zucht. Het is op dit punt dat hij moet erkennen dat de kunst in de ziekenhuizen kwalitatief een tijd is verslonsd. "Op de locatie Dordwijk hebben we de amateurs, met alle respect voor hen, lang buiten de deur kunnen houden. Wij probeerden alleen met professionele kunstenaars te werken. Op Amstelveen echter werd meer gekeken naar de toepasbaarheid van de kunst dan naar de professionele kwaliteit.

"In de loop der jaren is het contact met de Dordtse kunstenaars verminderd. Dat kwam deels doordat mevrouw Kloens uit de organisatie vertrok, deels omdat er door de fusies niemand meer was die zich eigenaar van het kunstbeleid voelde. Ik was er voor Dordwijk, niet voor Amstelveen, en dan nog maar tot 1 januari 2000. Daarna ging ik met pensioen." Beijerman is daarna weliswaar lid van de commissie gebleven,

Johan Beijerman voor een schilderij van Menno van der Weerd.

maar hij was slechts extern lid, een vrijwilliger. Hij had minder in te brengen.

Na zijn 'vertrek' veranderde het kunstbeleid. "Exposities werden nog wel gehouden, zij het geen zes keer per jaar, maar drie of vier keer. En dikwijls werden die samengesteld uit wat er werd aangeboden: een mix van

'Amateurs werden de afgelopen jaren royaal verwelkomd. Dat is voorbij'

goede en slechte amateurs en af en toe een professional. Amateurs vroegen: 'Mag ik bij jullie hangen?' Als het paste, als het niet controversieel was, maar leuk om aan te zien, zoals landschappen, dan werd 't al gauw geaccepteerd. En werd zo'n expositie ingepland."

"Dat was op een gegeven moment de werkelijkheid. Die verwatering, die kwalitatieve vermindering, gold voor alle locaties. Ook de collectievorming werd niet consequent doorgezet."

Dit was de praktijk enkele jaren geleden. Hoe is het nu?

Beijerman steekt krachtig zijn duim op. Alles is weer ten goede gekeerd, wil hij ermee zeggen.

Dvd's

De kunstcommissie heeft haar twintig-jarig bestaan in 2005 aangegrepen om zichzelf, maar meer nog haar collectie, nadrukkelijk onder de aandacht te brengen. De volledige collectie is gedigitaliseerd en op dvd gezet. "Dat is gebeurd", licht Beijerman toe, "om de collectie beter te archiveren én om te kunnen laten zien wat we verzameld hebben. De kunstwerken, een kleine driehonderd, waarvan negentig procent in Dordwijk hangt, worden allemaal op die dvd beschreven, met een korte schets van de kunstenaar en zijn leidmotief.

"Wij gaan die dvd gebruiken als marketinginstrument. We willen er een brug mee slaan naar de Dordtse kunstwereld, in de hoop dat daarvoor een hernieuwd contact ontstaat tussen hen en ons, met de bedoeling om ze meer te binden aan het ziekenhuis als potentiële hanglocatie. Misschien gaan we de dvd wel aan de kunstenaars geven, om op die manier de kwaliteit in het ziekenhuis terug te halen."

Dat is één.

Uit deze dvd is een kleinere samengesteld, met zo'n zestig tot zeven-

tig kunstwerken. Deze worden doorlopend getoond op het "infokanaal", dat patiënten op de tv in hun kamer te zien krijgen. De kleine dvd wordt daarop "in carrousel gedraaid", zoals Beijerman het uitdrukt. In een later stadium zullen patiënten de kunstwerken zelfs kunnen oproepen met hun pc aan bed. Het eerste exemplaar van de afgeslankte dvd is overigens afgelopen 19 oktober uitgereikt aan de voorzitter van de Cliëntenraad.

Kunst tonen op de ziekenhuis-tv is bedoeld, zegt Beijerman, om patiënten kennis te laten maken met de collectie. "Vroeger bleef een patiënt gemiddeld wat langer in een ziekenhuis. Op de gangen kon hij naar de kunst gaan kijken. Tegenwoordig liggen patiënten er korter. Om ze toch een beetje afleiding te bezorgen, laten we de collectie op tv zien. De leuke kant ervan is dat van Dordtse kunstenaars werk wordt getoond en dat het ziekenhuis demonstreert dat het meer doet dan alleen zorg leveren."

Gezondheidspark

De beide dvd's hebben een bijkomende bedoeling: het "interne bewustzijn" versterken. Beijerman legt uit dat rondom het Dordwijkziekenhuis, tussen de Overkampweg, de N3 en de Oudendijk, een gezondheidspark wordt aangelegd. Dit project behelst sportvoorzieningen, zoals het zwembad Aquapulca en de Drechtstedenhal, te combineren met de gezondheidszorgvoorzieningen van het ziekenhuis en de commerciële functies van winkels, kantoren, woningen en bedrijven. Daarmee wordt het gezondheidspark hét knooppunt voor zorg en sport voor de regio Dordrecht.

Het ziekenhuis wordt uitgebreid en dat betekent "kilometers wanden" extra, wanden die allemaal opgefleurd moeten worden. De kunstcommissie wil met de dvd "de beleidsmakers wakker schudden." "Zo van: wij kunnen een bijdrage leveren aan de *healing environment*. Denk aan ons, reserveer tijdig geld voor de aankleding van de nieuwbouw, opdat al die nieuwe publieke ruimtes van fatsoenlijke kunst worden voorzien."

Het komt dus wonderwel uit, besluit Beijerman, dat het *Picturablاد* net nu over het fenomeen kunst in het (Dordtse) ziekenhuis schrijft. Want de kunstcommissie wil juist weer in contact treden met professionele kunstenaars. Beijerman pakt de lijst van aangekruiste Picturaleden erbij. Mijmerend: "Al deze mensen heb ik persoonlijk ontmoet. Soms heb ik nog een inleiding gehouden bij hun expositie. Ik had daar lol aan. Dat contact is helaas verloren gegaan; daar ben ik zelf ook debet aan. Wij zouden dat contact graag terughebben." «

Wie zijn de leden?

De kunstcommissie van het Albert Schweitzerziekenhuis telt negen leden. Het zijn de heren G.R. de Zeeuw (chirurg en voorzitter), A. Hoek (hoofd afdeling communicatie en voorlichting), C. van Vliet en J. Beijerman, plus de dames M. van Wijngaarden (secretaresse kunstcommissie, lid afdeling concernstaf), Tj. Nagel-Possel (afdeling klachtencommissie), A. Jintes (afdeling poli-chirurgie Amstelveen) en J. Dijkstra (afdeling OK Sliedrecht).

Aquarel Lou Ten Bosch na 56 jaar 'eindelijk thuis'

Het Dordtse Stadsarchief heeft afgelopen zomer bij het lokale veilinghuis Mak enkele "interessante tekeningen" met stadsgezichten gekocht, meldt het op zijn website. De tekeningen zijn gemaakt door Jacob Hollestelle, Hans Petri, Cor Noltee, Germ de Jong en Lou Ten Bosch. In de studiezaal van het archief wordt steeds één van deze aanwinsten tentoongesteld.

Van Lou Ten Bosch, al jaren woonachtig in Warnsveld en erelid van Pictura, verwierf het Stadsarchief een "prachtige aquarel", die de houthandel van de firma M. en A.M. van de Kloet aan de Hellingen voorstelt. De houthandel, die later de Oranjeboom zou gaan heten, was volgens de website toen al een halve eeuw oud. "Op de achtergrond is de Zuider Sluisbrug te zien, die een doorkijkje biedt op het Achterhakkers. Een beeld waarvan niets meer over is in het huidige straatbeeld."

Contact

Ten Bosch, in 1946 vanuit zijn gebombardeerde geboortestad Rotterdam naar Dordrecht gekomen, maakte de aquarel in mei 1950. Gevraagd of hij zich herinnert voor wie hij destijds de houthandel tekende, vertelt Ten Bosch het Picturablاد: "Voor Wim Kruys (de latere voorzitter van de Sportraad), die aan de Singel woonde. Ik vermoed in opdracht van hem, maar het kan ook op eigen initiatief zijn geweest. Ik had in die tijd contact met Kruys, al helemaal in de jaren zestig. Hij werkte bij die houthandel."

Lou Ten Bosch weet van de aanwinst van het Stadsarchief; hij las erover in een Dordtse krant. Hoe vindt hij het om mee te maken dat 56 jaar na dato een tekening van hem weer opduikt in de openbaarheid? "Erg leuk", zegt hij, vooral omdat de aquarel nu kan worden toegevoegd aan de overige tekeningen die hij in die periode maakte voor het archief.

*De aquarel van Lou Ten Bosch, gemaakt in 1950.
Foto Stadsarchief*

Voorloper

"Samen met Otto Dicke, Leo Marchand en nog een tekenleraar van wie ik de namen vergeten", licht hij dit toe, "maakte ik gedurende twee jaar elke week een tekening. Daar kregen we voor betaald. Het was een voorloper van de Beeldende Kunstenaars Regeling (BKR). Ik zorgde dat ik altijd met tekeningen van oude pandjes kwam. Die waren het meest interessant voor het archief, want die stonden op het punt om te verdwijnen."

De aquarel van de houthandel aan de Hellingen kan nu in deze collectie worden opgenomen. Ten Bosch: "Je kunt geen betere berging, geen betere plek hebben. Ze verzorgen je werk daar uitstekend." Zelf schrijft het archief over de nieuwe aquarel: "De tekening van de houthandel is eindelijk thuis."

Over de beeldverzameling meldt het dat deze uit honderden tekeningen, aquarellen en gouaches bestaat, die "een fascinerend tijdsbeeld" vormen van Dordrecht vóór de grote sanering.«

Keramiekvogel van Frank Storm in Nieuw-Zeeland

De keramiekvogels van Frank Storm "lopen maar door", zoals de Dordtse kunstenaar het zelf uitdrukt. Nadat eerder een vogel van hem in een Japanse museumcollectie is opgenomen, heeft een ander exemplaar een plaats gekregen in een museum in Nieuw-Zeeland. Om precies te zijn in het Auckland Museum, in Auckland, de tweede stad van het eiland.

Dit museum ontving onlangs een grote collectie hedendaagse keramiek, een genereuze gift van de heer en mevrouw Shigenori en Kazuko Itoh, de voormalige eigenaren van de Green Gallery in Tokio. In die verzameling bevindt zich een keramiekvogel van Storm.

Frank Storm vindt 't wel leuk. "Hoewel de keramiekvogels geen vleugels hebben," zegt hij, "is Nieuw-Zeeland wel het verste dat ze tot nog toe bereikt hebben."